

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIV

МАУ — 1963 — ТРАВЕНЬ

Ч. 160

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Маруніч Ольга — Художникам	1
Дімаров Анатолій — Мати й син	2
Бутовський С. — Як творився перший український оперовий театр	4
Сивенко Б. — Українська революція 1917 р. і Симон Петлюра	11
Лупій Лесь — Голос пісні	13
Чапленко В. — Привітаймо письменника!	14
Задека Мартин — Стосорокчотирилітня дівця	17
Волиняк П. — Про те, з чим я не погоджуюсь	18
Драч І. — Ода чесному боягузові	22
Добрянський М. — Звідки взялося слово «девяносто»?	24
Чуб Д. — Драма М. Ковшуна в Австралії	24
Немирович І. — Казка про козла	31
Інформації. Дописи. Листування. Некрологи. Бібліографія.	

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Меркело Ол., Чикаго, США	1
Роговський Карпо, Монреаль, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Головацький І., Брісбан, Австралія	10 шіл.
Стечишин Мих., Винард, Канада	10.00
Маковійчук А., Чикаго, США	6.00
Моренець П., Лондон, Канада	3.00
Ліліцак Іван, Торонто, Канада	2.00
Хомань Д., Вінніпег, Канада	1.50
о. Яковкевич Б., Вінніпег, Канада	1.50
о. Митроф. прот. В. Слюзар, Монреаль, Канада	1.50
М. Я., Монреаль, Канада	1.50

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00

США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми)

Замовлення і гроші слати на адресу:

N O W I D N I

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S Krywolap, Box 1586 M. G. P. O. Adelaide.
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Кузьменко І., Торонто, Канада	1.50
Василенко Р., Оттава, Канада	1.50
Надрага В., Шеверли, США	1.00
Меркело Ол., Чикаго, США	1.00
Дусенко М., Чикаго, США	1.00

Сердечно дякуємо всім за допомогу! РЕД.

з МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ
У ПРАВОСЛАВНІЙ ГРОМАДІ

СВ. ВОЛОДИМИРА

Традиційне Шевченківське свято в православній катедрі св. Володимира відбулося 31 березня. У концерті взяли участь: катедральний хор під керівництвом Юрія Головка, солісти: Стефа Фодчук, Валетина Забажан, Гр. Ярошевич, Богдан Климович та Дм. Романик, що прочитав чималий уривок з “Гайдамаків”.

Крім того, було поставлено другу дію з опери “Катерина” М. Аркаса, у якій взяли участь: Гр. Ярошевич (батько), Г. Тагаїва (мати), С. Фодчук (Катерина), Б. Климович (Андрій).

Акомпаніювали: для хору — Марта Фотій, для солістів і опери — Антоніна Ярошевич.

Доповіді не було. Концерт пройшов чисто, культурно. Особливо добре відспівано другу дію з “Катерини”. Публіки було дуже мало — лише яких пару сот осіб. А шкода, бо варто було прийти, щоб хоч послухати й побачити Ганну Тагаїву в ролі матері і Стефу Фодчук у ролі Катерини. Пояснити незацікавлення публіки можна, мабуть, тим, що часто-густо такі концерти відбуваються на низькому рівні. Але, здається, у православній громаді св. Володимира ті часи вже пішли в безвість.

Організатором вечора був П. Шкурка.

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ
В УНО-МІСТО

У той же день і в той же час, відбувся Шевченківський концерт і в залі УНО-місто. У концерті взяли участь хор “Боян” під керівництвом С. Гумініловича, співоча група курсів українознавства ім. гетьмана Мазепи під керівництвом К. Зорич, “Лілея” — рецитатія Є. Менделюк, солісти В. Байрак, І. Ткаченко, Люба Ганущак-Туркевич, Б. Мочернюк, М. Німчук, сгрунпа оркестра муз. інституту ім. М. Лисенка під керівництвом І. Коваліва.

Цікаву, ґрунтовану на найновіших даних, доповідь про Т. Шевченка прочитав Юрій Лавріненко (Дивич), що спеціально був запрошений для цього з Нью-Йорку.

Програма гарна, виконання добре, а публіки також мало — чи ще й не менше, ніж у православній громаді. Теж шкода. Варто було б прийти, щоб тільки послухати доповідь Ю. Лавріненка. Такі доповіді в Торонті відбуваються рідко. Чим пояснити малу кількість присутніх і на цьому Шевченківському концерті, я вже не знаю. Хіба тим, що політична еміграція в ту неділю поспіль у карти грала чи на телевізійні екрани баньки тарасила.. Аж до очманіння..

Ну, що ж — і це корисна справа: якщо частина “амбасадорів” очманіє від доларів і телевізії остаточно, то бодай знатимемо, що нас не так багато, як ми думаємо. Тоді будемо орієнтуватись, як кажуть, на власні сили, себто тільки на живих людей.

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

Ольга МАРУНИЧ

ХУДОЖНИКАМ

Не малюйте Шевченка плебеем
У кріпацькій пошарпаній свиті —
Я в нім бачу лише Прометея
У одежі, із сонця відлитій,

Володаря дум України,
Що піднісся на грані столітні,
Щоби сіяти правду невпинно,
Щоб вогнем у віках пломеніти!

Не малюйте Шевченка солдатом,
Не малюйте на зло клятій долі,
Мій Шевченко завжди був крилатим,
Мій Шевченко завжди був на волі!

Не малюйте поета в печалі,
Бо він — світоч і щастя народу,
Став пісок золотим в Кос-Аралі,
Де ступав він в хвилини негоди.

...А тепер наш Тарас — в кожній хаті
З нами словом живим розмовляє.
Є в Шевченка народження дата,
Дати ж смерти в Шевченка немає!
Україна.

ПАМ'ЯТНИК ТАРАСОВІ

ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШІНГТОНІ

Урядова Мистецька Комісія на своєму засіданні 17 квітня ц. р. остаточно й одностайно схвалила проєкт будови пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні — столиці США. Цим закінчено всі формальності, потрібні для побудови цього пам'ятника.

Уже розпочинається будова пам'ятника. Автор проєкту, Л. Молодожанін, виготовив другий (побільшений) модель, фото з якого ми друкуємо на цій сторінці. Тепер скульптор працює над великим моделем пам'ятника, — третім і остаточним, — розміром 7 стіп (2.13 метра) заввишки, з якого й буде відлито (вже механічно збільшену) фігуру поета.

Архітектурним консультантом Л. Молодожанина є відомий канадський архітект Радослав Жук, з яким ми пізніше познайомимо наших читачів.

Відкриття пам'ятника призначено на весну 1964 р. Це буде подія великого політичного значення, рівної якій, можливо, ще не було на еміграції.

Мати й син

Про злісні порушення лєнінських норм під час культу особи Сталіна, про те, як невинні радянські люди, потрапивши в ув'язнення, не втрачали віри в свою Партію, Батьківщину, свій народ, про величну місію лєнінського ЦК партії, що рішуче й послідовно переборює тяжкі наслідки культу особи, відновивши соціалістичну законність в нашому житті, розповідає в своїй новій повісті Анатолій Дімаров.

Нижче подаємо уривок з цієї повісті, що буде надрукована наступного року в березневому номері журналу «Вітчизна».

Пасажири, яким доводилося у сорок сьомому році пролітати над цим місцем, звертали увагу на видовжений прямокутник, огорожений колючими дротами, з руїнами величезної будівлі в лівому боці прямокутника, ближче до залізниці. То були рештки молочного комбінату. А в протилежному, правому секторі, як футляр у футлярі, виднівся квадрат, огорожений ще густішими дротами, з вишками та прожекторами, з довгими бараками всередині, з видовженою площею, що на ній, як комашня, ворушилися маленькі смішні чоловічки. Здавалося зверху: досить дмухнути — й оті чоловічки-комашки розлетяться на всі боки, такими дрібненькими та ляльковими здавалися вони з високости.

Можливо, отакими здавалися вони й людині, волею якої їх кидали в отакі табори, можливо, тому слабкий комашиний їхній писк не долітав до її слуху, бо вона вже давно перестала вважати себе нормального зросту, а, як прадавні єгипетські фараони, висікала у хворобливій уяві своїй гігантську постать, що велично підносилася над тисячами й тисячами дрібненьких комах, які копошались десь там, унизу, біля її ніг... Та хіба тільки в уяві? Хіба не зводили ми важких монументів з багатотонного мармуру, не відливали гігантського тулуба з міді чи бронзи, щоб він дивився на нас зверху вниз, утрое, учетверо, вдсятеро збільшений, — живе втілення ідола, якому тільки поклонялися, приносячи жертви?

Хіба не стояв він на площах, у парках, у скверах, повторений сотні тисяч разів, а ми зводили йому все нові й нові капища, ми, що гордо відкинули всіх на світі богів, що єдиним богом своїм проголосили вільний, розкутий, сміливий розум людини?.. Що ж, ми зробили його богом, а боги не мають серця.

Тому й ворушилися на видовжених площах безкрилі комахи, ворушилися й гинули, так і не донісши до кремлівського бога ні своїх надій, ні свого розпачу, ні навіть прокляття.

Тож пасажири, які пролітали в 1947 році над оцим табором для ув'язнених, майже ніколи не думали, що оті смішні комашки в цю мить задірають до неба бородаті обличчя і тоскно дивляться на тонкокрилого вільного птаха, створеного

руками людей. Їм, пасажирам, навіть не спадало на думку, що кожен з отих дрібних чоловічків віддав би по десятку років життя, аби тільки опинитися в літакові; чи просто за колючими дротами, подалі від оцього мурав'їська. І літак мчав собі далі, пробиваючи хмари, купаючись у сонці, а чоловічки лишались на місці...

АНАТОЛІЙ ДІМАРОВ — ім'я вже відоме нашим читачам, бо ще в 120-му числі "Нових Днів" (січень, 1960) вони мали нагоду прочитати його оповідання "Жінка з дитиною". Між іншим, це оповідання викликало цілу зливу захоплених відгуків. Наших читачів полонила моральна чистота людських почувань автора, його людлюбів, уміння змалювати людські типи, його щира, проста й безпретензійна розповідь, досить культурна, хоч і не дуже то багата, мова. Наші читачі були захоплені Анатолієм Дімаровим і домагались більше його творів, докладніших інформацій про письменника.

Сьогодні ми маємо нагоду запропонувати нашим читачам уривок з нового твору Анатолія Дімарова. Цей твір коментарів не потребує. Ми його передрукували без найменших змін (навіть правописних) з "Літературної України" ч. 95, 27 листопада 1962 р. Повністю також передрукували і вступну нотатку редакції "Літ-України".

Анатолій Андрієвич Дімаров народився 1922 року в м. Миргороді Полтавської області. Середню школу закінчив у 1940 р. У цьому ж році був покликаний до армії. З перших днів війни брав участь у боях з німцями. Був поранений, демобілізований 1943 р. і став на працю секретаря сільради с. Студенок, пізніше працював у газеті "Радянська Україна". Згодом перейшов на працю у Львівське обласне видавництво, а потім у видавництво "Радянський письменник", де, мабуть, працює й тепер. Член КПРС.

Як бачимо, війна не дала змоги А. Дімарову закінчити освіту — він зупинився на середній школі, доповнюючи свої знання шляхом самоосвіти. Не зважаючи на прізвище, яке звучить ніби по-російському, А. Дімаров — "потомствений українець". До речі, наші розвідки про цього автора (цікавилися ми ним тому, що він дуже сподобався нашим читачам) стверджують, що його прізвище в Україні вимовляється з наголосом не на "о" (ДімарОв), як це звичайно, вимовляється в таких формально змосковлених прізвищах, а на "а" — ДімарОв.

Друкуватися А. Дімаров почав у 1944 р. Перша його книжка ("Гості з Волині") була видана в 1948 р. З того часу опублікував збірки оповідань та новель: "На Волинській землі", "Волинські легенди", "Через місточок" (повість дитячих років), роман "Його сім'я", повість "Син капітана", збірку повістей та оповідань "Жінка з дитиною".

На жаль, усі наші намагання дістати хоч одну з цих книг не дали наслідків — книжок А. Дімарова за кордоном нема, бо, як відомо, "суверенна" і "самостійна" УРСР навіть книжками торгувати не сміє — її книжки йдуть у Москву, яка торгує ними так, як їй вигідно...

За два тижні від Калинки лишилася тільки шкіра та кості. Він не міг довго влягати на одному боці, вертівся усю ніч на нарах, стогнав уві сні, і стогін його зливався зі стогоном інших. Лише тепер зрозумів Калинка, що то значить — хитатись од вітру, кожен подих якого грозив повалити його з ніг.

А потім, коли він уже ледве піднімав молот, його поставили гнути арматуру. Товсті залізні стержні закладалися у верстат, на вільний кінець треба було навалюватись трудьми і вагою усього тіла, стиснувши неподатливу залізцяку руками, зціпивши зуби, зариваючись ногами у землю, гнути, гнути і гнути — з ранку до вечора, з ранку до вечора. І лише той, хто побував разом з Калинкою, лише той зможе уявити, як можуть боліти груди, надавлені залізом. На все життя лишилася в Калинки звичка — розтирати долонею груди.

Він працював майже під дротами і тому перший помітив жіночу постать, яка наближалась до табору, простуючи через пустирище, поросле густим та високим бур'яном. Жінка йшла, немов сліпа, не шукаючи стежки, продиралася крізь бур'яни, спотикаючись об груддя, оступаючись в ями, ішла прямо на вартового, що походжав по той бік дротяної загорожі з гвинтівкою через плече. Вона була в біленькій хустині, в сірякові, у важких чоботях, і щось таке знайоме було в тій постаті, що Калинка кинув стержень, вхопився рукою за груди!

— Куди, стара преш! — закричав охоронець, помітивши нарешті жінку. — Не можна сюди!

— Солдатику, голубчику, я ж до сина!

— Мамо! — гукнув Калинка, ступаючи ще ближче до дроту. — Мамо, — прошепотів він, бо вже земля гойднулася під ним, а солдат і мати попливли-попливли в тумані.

Жінка глянула на худючого, зарослого бородою арештанта в пошматованому рам'ї і не впізнала в ньому свого сина. І вона гукнула до нього, притискаючи до грудей білесенький вузлик:

— Ви там не бачили Миколу Калинку?.. Мого сина, еге ж. — бо страшний отой в'язень кивав головою, здається, засвідчував, що він таки знав її сина.

— Це ж я — Микола!.. Це я, мамо!.. — гукнув щосили Калинка, боячись, що мати так і не поверить йому та й піде собі геть.

— Відійди! Кому кажу! — крикнув і собі вартовий, здіймаючи гвинтівку.

— Сину, це ти?.. Боже ж мій, сину!..

— Я, мамо, я!..

— Останній раз кажу: розійдись! — вже щосили горлає солдат, а в рикові тому не злість, а розгублення.

— Солдатику, голубчику, та це ж мій син! — простягає до нього руки мати і все поривається уперед. — Пустити мене до нього, солдатику. А я тобі пиріжка дам... Білого, з квасолею... — І вона вже починає розв'язувати вузлик, ладна віддати все, що мала й не мала, аби тільки він пустив її до сина.

У солдата таке лице, наче він збирається пла-

кати. Безпорадно озирається, шарпає гвинтівку за ремінь, врешті зважається:

— Ну, добре, поговори з своїм сином... Тільки лягай, щоб тебе ніхто не побачив... Та не треба мені твого пирога, що я, звір якийсь, не від матері народжений, чи що! — кричить він, і, люто закинувши гвинтівку за плечі, йде собі геть вздовж дротяної огорожі.

Мати покійно опускається на коліна, лягає в бур'ян, повзе уперед. Повзе чи не вперше в житті, ненавчена в армії, невимуштрувана фронтом, повзе, продираючись крізь густі бур'яни, що, ламаючись, ранять їй руки, дряпають обличчя, повзе і ковтає пиліюку, аж доки виростають перед самісінькими очима колючі дроти, а по той бік — її син, страшний, зарослий бородою в'язень з охриплим голосом, який теж ліг, щоб не так було помітно збоку.

— Ой, сину, що ж вони з тобою зробили!..

— Як там ви живете, мамо?

— Та на тобі ж уже й живого місця немає!..

— Як там Галя?

— Та тебе ж хоч годують отут чи лютим голодом морять?

— Вона не в лікарні?..

— Як прийшов отой лист, та як прочитали ми із Галею, то вже й світу за сльозами не бачили...

— Галя як, мамо?! — вже гукає Калинка, бо мати наче оглухла і все говорить своє. — Повернулась з лікарні чи ні?

— Еге ж, прийшла уже Галя, прийшла, — киває головою, плачучи, мати. — Із сином прийшла, Миколкою назвали...

— Миколкою?..

— Еге ж, Миколкою, еге ж... Здоровенький Миколка, весь, сину, в тебе...

— Живете як?

— А як живемо? Люди, спасибі їм, не цураються, то й живемо потроху... Тебе дожидаємо...

Вони ще й не поговорили як слід, як підходить вартовий і злякано каже:

— Давай, мати, звідсіль: начальник іде!

— Ідіть, мамо, йдіть, — говорить Калинка, бо мати немов приросла до землі, прикипіла очима до сина. Лише зараз помічає Калинка, якою вона стала старою та немічною, як труситься її голова, як побіліло волосся, що вибивається з-під хустини. — Цілуйте, мамо, Галю й сина, — бубонить Калинка, щосили стримуючись, щоб не заридати.

— Добре, синку, добре, — киває мати головою, не розуміючи, мабуть, що говорить їй син. А коли охоронець торкається гвинтівкою її плеча, вона згадує про вузлик, простягає його крізь дроти: — Візьми, Миколко... Тут пиріжки... із квасолею...

— Давай, мати, давай! — квапить її охоронець, і стара, глянувши востаннє на сина, поповзла назад, сліпо тикаючись обличчям у землю.

І до самого вечора маячила її сухенька постать на широкому пустирищі, поміж бур'янами. Вона стояла й стояла, повернувшись обличчям до табору, стояла так непорушно, що багатьом здавалася не живою істотою, а висіченою з каменю

фігурою — втіленням скорботи і розпачу. Син не раз махав їй рукою, гукали їй щось вартові, проганяючи, та вона все не йшла, аж поки опустилась п'яма, огорнула, поглинула, заховала її від людських очей. І вже у бараці, лежачи на твердому, набитому перепрілою соломою матраці, ніяк

не міг заснути Калинка, незважаючи на втому: йому все здавалося, що мати й досі стоїть, одинок, загублена, посеред здичавилого пустирища, стоїть, непорушна й німа, не в змозі піти геть від сина.

Семен БУТОВСЬКИЙ

Як творився перший український оперовий театр?

(Продовження)

II.

Театр Дагмарова був на Олександрівській вулиці, ріг Петрівської Алеї. Тоді там колектив акторів виставляв історичні й побутові п'єси.

Ідучи до театру зустрічав деяких оперових співаків, які вже якось то дізнались про дозвіл Комітету Мистецтв на утворення муздрами. Запитували куди й до кого звертатися в особистих справах. Я їм казав, щоб зверталися до головного керівника муздрами в театрі Дагмарова.

По дорозі зайшов до голови спілки оркестрантів, Терещенка. Просив його приступити до організації оркестри в складі 56 осіб, та о другій годині підійти до театру Дагмарова.

Коли прийшов до театру, там саме йшла репетиція п'єси Кропивницького «Невольник». Я пішов до залі, щоб подивитися пробу. Хор саме співав «Ревуть, стогнуть». Співали добре, голоси теж добрі.

Раптом чийсь сердитий голос: «А вам що тут треба»? Я аж здригнувся. Повертаюсь і бачу свого земляка, артиста Олександра Певного, з яким працював у театрі Садовського.

Побачивши мене він був здивований. Дивиться на мене, а я на нього і обидва мовчимо. Нарешті я питаю:

— Що ти тут робиш?

— Та я, — каже Певний, — голова колективу, а також беру участь у деяких п'єсах.

— О, коли так, то я до тебе як до голови колективу маю дуже важливу справу.

— То ходімо до контори, — каже Певний. — там і поговоримо. У конторі я йому докладно розповів про Муздруму й показав розпорядження Комітету Мистецтв відносно театру. Попрошив його зібрати всіх працівників колективу та сказати їм, що з ними хоче говорити представник Комітету.

За декілька хвилин Певний повернувся і сказав, що вже всі зібралися. Але від такої несподіванки трохи захвилювалися.

— Запитували, чи не знаю я в якій справі прийшов представник та хто він такий, але я їм навмисно сказав, що нічого не знаю, а представника, — кажу, — ви самі побачите. Може хто з вас і знає його.

— Ну, я піду до них, а ти за чотири-п'ять хвилин надійдеш.

Правду кажучи, я й сам трохи схвилювався, але взяв себе в руки і твердим кроком попрямував до сцени. Біля сцени на мить зупинився. На сцені була така тиша, буцім там не було одної живої душі. Думаю: що таке. І непомітно глянув з-за лаштунків на сцену. Бачу — всі з великим напруженням дивляться в той бік, звідкіля по-їхньому мусить появитися представник та сказати щось для них несподіване.

От, думаю собі, і налякав людей. А Певний, бачучи такий настрій, вирішив його розвіяти, і зробив такий трюк: Підійшов до лаштунків, ударив тричі в долоні і крикнув:

— Петре! Тьфу, помилився. Сеня, з'явись!

Почувши знайому репліку Миколи з «Наталки Полтавки», я вискочив на сцену. Всі оторопіли... Потім ніби бомба розірвалася, розлігся регіт, викрики, оплески. Оточили мене, вітаються. Зчинився такий гармидер, на який здібні тільки актори. Щось до мене говорять, але я за цим галасом нічого не чую.

Потрохи все втихло. Почали питати чи я справді представник Комітету, може, Певний їх ошукав.

— Ні, не ошукав. Я представник від Комітету Мистецтв, і прийшов до вас, щоб поінформувати про дуже важливу театральну подію. Прошу всіх перейти до залі.

Знаю, що буду говорити до артистів, взяв бадьорий тон, додав трохи патосу й почав говорити.

— Я вважаю за свій обов'язок повідомити своїх шановних колег, з якими багато років працював у театрі Миколи Садовського, про велику театральну мистецьку подію.

У залі затихло, всі насторожились.

— Комітет Мистецтв дав дозвіл на утворення в Києві Державної Української Опери під назвою Музична Драма.

Розляглися оплески, лица просіяли. Такої несподіванки ніхто не чекав. Я їм сказав, який намічається склад артистів, хору, оркестри, балету, художньо-технічного складу.

— До репертуару увійшли знайомі вам опери, що ставились у театрі Садовського. До них додали оперу «Тарас Бульба» М. Лисенка та

оперу «Аскольдова Могила» О. Верстовського. Персональна місячна плата буде прирівняна до платні Київської опери. До розпорядження Муздрами дається театр Дагмарова. Уже з завтрашнього дня Муздрама о десятій годині розпочинає свою працю.

— А як же буде з нами, де ми будемо грати? — почувшись голоси.

— Всі солісти, хор, оркестра, увесь технічний склад зараховується до Муздрами, а драматичні актори — до Українського Народного Театру, який міститься в Троїцькому народньому домі. (Оплески!) Мистецьким керівником Муздрами призначений Микола Вороний, головним диригентом Л. Багриновський, на посаду хормайстра запрошується всім вам відомий Петро Гончаров. (Оплески!) Головним керівником Муздрами Семен Бутовський (оплески).

Моя інформація зробила гарне враження. Всі були задоволені, а особливо співаки, хор, оркестра. Кожний з них прагнув працювати в опері. Правда, в театрі Садовського ставилися опери, але з обмеженою кількістю оперових співаків, з малим хором і оркестрою, а балету зовсім не було, обходилися своїми силами.

Не зважаючи на це, оперові вистави мали художній і матеріальний успіх. Пригадується випадок, який наявно показав успіх опер, які виставлялися в театрі Садовського. Якось вийшло так, що одного дня йшла опера «Галька» в театрі Садовського і в Київській опері.

Усі актори і сам Садовський переполопилися таким збігом. Гадали, що театр буде порожній. Але вийшло навпаки: театр був переповнений. Опера пройшла з великим художнім успіхом. Участь у ній брали такі артисти:

Галька — Г. Петляш, Йонтек — С. Бутовський, Януш — В. Золденко, Софія — М. Діброва, Стольник — Івлев, Земба — Мироненко, Кобзар — Е. Захарчук, Диригент — Г. Єленек.

«Аркана» виконували семінаристи під керівництвом В. Верховинця. Ця вистава назавше залишилася в пам'яті артистів і самого Садовського

Артисти колективу цікавилися, як саме сталася така подія. Я не міг їм відмовити і докладно розповів, як провадилась організація Муздрами зі всіма перипетіями. Вони зосереджено слухали і вставляли гострі репліки. Потім підходили до мене і висловлювали свою радість і міцно стискали руку.

На другий день о 12 год. дня просив усіх прийти до театру.

Увесь технічний склад, бухгалтера і представників від оркестри просив залишитися на годину в театрі для обговорення справ, пов'язаних з їхніми цехами.

Ознайомивши їх з наміченими штатами для кожного цеху, запропонував їм підібрати для своїх цехів відповідних кандидатів, і подати їхні прізвища бухгалтерові. На цю пору надійшов Терещенко і почав розмову з оркестрантами про їхню працю в складі оркестри Муздрами. Бухгалтерові сказав, щоб замовив негайно штамп і печатку.

Не зважаючи на пізній час, я пішов до Українського Відділу Мистецтв.

Ярошенко ще був там. На його запитання про справи з театральним приміщенням та як актори реагували на утворення Муздрами, я йому розповів усе, як було. Моя розповідь його дуже втішила.

— Це тільки актори, — каже, — здібні на це: тут тобі гумор, драма, патос. З цього, що ви розказали, можна написати п'єсу. Я колись таки напишу трагікомедію з акторського життя.

— На зібранні я сказав драматичним артистам, що вони будуть зараховані до складу Українського Народного Театру. Вони напевно будуть до вас звертатися за поясненням, то прошу, щоб Український Відділ Мистецтв видавав кожному з них довідку, аби їм там не чинили перешкод. Прошу також видати кошти, які необхідні для організаційних витрат.

— Кілька днів ви ще якось обійдетесь, — каже Ярошенко. — Незабаром почне функціонувати Управління Театрами і ми все тоді поладимо. Не турбуйтеся, все буде добре.

Я вийшов і пішов до школи Лисенка. Там було якась засідання, але коли побачили мене, засідання припинили, бо хотіли знати як закінчилася справа Муздрами. Я їм все розповів як було, не минув і трюк Певного з «Наталки Полтавки». Вони дуже втішились, особливо Марія Михайлівна, яка сама любила розповідати різні дотепи з акторського життя. Свої лекції на драматичному відділі вона завжди пересипала різними гуморесками, від яких учні заливалися сміхом.

Людмила Михайлівна повідомила, що до театру будуть приходити співаки, які закінчили школу співу по класі С. Муравйової, і додала: «То прошу зверніть на них увагу, це наші молоді українські оперові сили».

— Не турбуйтеся, — кажу, — все буде добре.

Підводиться Остап Миколаєвич і усміхаючись паспіває:

— Ну що ж, я ж казав, що так буде.

Справді, коли я вперше прийшов до школи і розповів про Муздраму, то Остап Миколаєвич відразу сказав: «Я певен, що Муздрама буде мати дозвіл на утворення».

Аж ось підводиться імпозантна пишна постать Марії Михайлівни, приймає плясичну позу і своїм могутим контральтом прорекла, мов міфічна Касандра:

— Я бачу, що Українська Музична Драма засяє ясною зорею і її творчі відблиски засвітять по всій Україні. Бажаємо всім працівникам Муздрами творчого успіху!

Я сердечно подякував і вийшов, а вони залишилися продовжувати засідання.

III

У театрі Дагмарова Музична Драма широко розгорнула організаційну працю. Оформлялися умови з провідними оперовими співаками, з представниками «Музагету» на переклад опер

«Аскольдова Могила», «Мазепа паж», «Андре Шеньє», «Князь Ігор» Бородіна.

Мистецький керівник вів розмови з черговими режисерами та помічниками режисерів. Головний диригент разом з головою спілки оркестрантів формували оркестру. Керівники технічних цехів подавали на затвердження намічених ними кандидатів. Розглядалися заяви з проханням про вступ до Муздрами. Щоденно о другій годині дня відбувався переслух голосів.

Від десятої години ранку й до п'ятої години вечора робота кипіла в театрі, мов у котлі.

Одного дня завітали до театру представники Управління Театрами, з метою ознайомитись, як провадиться організаційна робота Муздрами.

Вони були вражені тією роботою, що йшла в театрі. Стоять коло дверей фойє і здивовано дивляться. Побачивши, я запросив їх до фойє.

Один з них каже: «Ідучи до театру, ми не сподівалися бачити таку кипучу ділову роботу. Ми гадали, що організаційна робота тільки налагоджується, а тут бачимо таку піднесену атмосферу. За два тижні ви вже, мабуть, закінчите організаційну роботу.

— Ні, — кажу — організаційну роботу ми закінчимо протягом трьох-чотирьох днів і зараз приступимо до творчої роботи. Користаючись з нагоди хочу в дечому вас поінформувати. Музична Драма, — кажу, — є нова театральна одиниця. Вона не має ніякої спадщини. Своє мистецьке життя мусить починати, так би мовити, з мотка.

— Муздрама на сьогодні не має ніяких коштів, щоб купити для поточної канцелярської роботи необхідні приладдя. Прийшлося позичати гроші. Керівники цехів вимагають коштів на устаткування своїх варстатів. Переписувачі, що пишуть ноти для хору і оркестри, також вимагають коштів на купівлю нотного паперу і за свою роботу. Управління Театрами мусить потурбуватися цим і видати Муздрамі підйомні кошти.

Терпеливо вислухавши, один з них каже:

— Товаришу Бутовський, прошу завтра о десятій годині ранку прийти до Управління Театрами — там все поладимо. Ми дуже захоплені вашою жвавою організаційною роботою і про це будемо говорити голові Управління Театрами. Бажаємо вам і надалі такої ж успішної роботи!

Другого дня о десятій годині ранку я вже сидів у кабінеті голови й доповідав йому про справи Муздрами. Там були і ті два представники, що приходили до театру. Думаю, що вони вже його поінформували.

У розмові я зазначив, що театр Дагмарова не надається для Муздрами. Дуже було б добре якби для Муздрами відвели приміщення театру Геймана.

— Ми вже це вирішили і цими днями вас повідомимо.

— Я прошу Управління Театрами відпустити для Музичної Драми підйомні кошти.

— Це питання — каже голова — ми обговорили і постановили видати 10.000 карбованців підйомних, — і подає мені чека.

— Фінансовий відділ уже про це повідомлений. Ідіть і отримайте гроші.

— Ну що, ви задоволені? — питає голова.

— Дуже задоволений і сердечно вам дякую.

Одержавши гроші, поспішав до театру.

По дорозі зустрів композитора Степового. Він бідкався, що перебуває в скрутному матеріальному стані і запитав чи не можна дістати при Музичній Драмі підходящу для нього працю.

Я запропонував йому посаду диригента.

— Ні, — каже, — це для мене не підходить.

— На жаль, — кажу, — я не можу вам замовити написати якусь оперу — це сьогодні неможливо.

Бачу він стоїть зажурений, похилив голову і мовчить.

— Не журіться, — кажу, — Якове Степановичу, я щось для вас придумаю підходяще. За кілька днів прошу зайти до театру.

На цьому ми й розійшлись.

Цілу дорогу думав, яку роботу знайти в Муздрамі, щоб допомогти видатному українському композиторові.

Через декілька днів я одержав від Управління Театрами повідомлення, що Муздрамі надається театр Геймана. Не гаючи часу, я пішов приймати театр. Завідуючий театральним приміщенням, Поліщук, теж був повідомлений. Пішли оглядати театр. Театральна зала, усі балкони, сцена, оркестра були в належному стані, тільки пилом припали.

Попрохав завідуючого вжити заходів аби все театральне приміщення було на завтра прибране, бо вже з десятої години ранку почнуть сходитися до театру працівники Муздрами. Сказав, що за прибирання, скільки буде належати, контора виплатить гроші.

Завідувач пообіцяв це зробити, додавши, що він з фаху маляр і хотів би працювати в Муздрамі.

— О, добре, — кажу, — нам малярів треба.

Повернувшись, звелів вивісити об'яву, що Музична Драма переводиться до театру Геймана на Меринговській вулиці. Усім працівникам завтра о дванадцятій годині прийти до театру. Контора і керівники цехів, а також помічники режисерів мусять прийти о десятій годині ранку. Під доглядом і відповідальністю машиніста сцени перевезти всі театральні речі.

О дев'ятій годині ранку я вже оглядав театр. Усе приміщення виглядало досить пристойно.

**

Почали сходитися працівники контори і під керівництвом адміністратора А. Луцького вмиг налагодили контору і розпочали свою роботу.

На дверях контори повісили об'яву, щоб усі працівники зголошувалися до контори для ресстрації.

Помічники режисерів займалися розподілом кімнат для режисерів, артистів, клясних занять з солістами, кімнату для співанок хору, кімнату для вправ балету, кімнату для оркестрантів і для нотної бібліотеки.

Кожен завідувач цехом також підібрав для свого цеха відповідну кімнату і почали улаштуватися.

Майже з одинадцятої години ранку почали сходитись працівники Муздрами.

Деякі оркестранти привезли свої контрабаси. Знана артистка Боссі Монарі привезла свою дуже коштовну арфу. Матвій привіз свої літаври, а один приніс недавно купленого, нового тромба. Флейтист уже показує свою бемську флейту, яку уважно розглядають знавці.

Актори підходили до театру «по-аторськості»: по дві-три особи, з голосними розмовами, вітаннями, жартами, сміхом, який розлягався по всій вулиці. Група розросталася все більше, і розростався піднесений веселий настрій.

Затишна Меринговська вулиця відразу ожила.

Люди, що проходили вулицею, з жахом переходили на другий бік, де стояв міліціонер, який з усмішкою дивився на веселих акторів і сам підтягувався та підкручував свої невеличкі темні вусики.

Люди з острахом питали міліціонера, показуючи на театр:

— Скажіть, будь ласка, товаришу міліціонере, що таке діється в тому будинку?

— Не бойся, — говорить їм міліціонер. — Разве не відіш? Опера сходітся, представлення будут показывать, петь, плясать. Что ти, разве не понимаеш? Я, браток, не раз відал ету штуку, очень занятно, да. Только плохо — всьо пают, разговору нікакого, по форме, гаварят, не полагається. Понимаеш то, то... — Потім спохватився: — Ну давай, давай, проходи, не велено останавливаться.

Чисте приміщення театру, велика зала, просторі балькони, великі фойє, сцена, кімнати для артистів — все це після театру Дагмарова робило на всіх гарне враження. Театр мав приблизно, 1200—1300 мість. Усі почали оглядати те, що кожного цікавило. Диригенти і оркестранти оглядали оркестрову яму, та прикидали як зручніше розмістити оркестру. Хормайстер і члени хору оглядали кімнату, у якій будуть провадитися співанки, і вже деякі з них почали зносити до кімнати стільці і розставляти для співанок.

Балет у своїй кімнаті почав робити різні піруети, щоб знати як надається підлога для тренажу та опрацювання різних танків.

Головний художник Петрицький і машиніст сцени Домбровський, оглянувши сцену, найшли, що вона для оперових постановок не зовсім надається: сцена низька, вузька й мілка. Вирішили негайно підняти догори, наскільки буде можливо, передню завісу, усі колесники і лаштунки, щоб якось компенсувати ті сценічні недоліки і надати постановкам більше можливостей.

П'яністи перевіряли роялі, п'яніна й вимагали від адміністрації негайної настройки.

Поодинокі співаки і співачки почали подавати на сцені голоси, щоб знати яка акустика в залі, а інші сиділи в залі, слухали і висловлювали свої завваги. Між ними сидів співак С. Дурдуківський, що колись виступав у цьому театрі, і вважав себе знавцем акустичних умов. Він ска-

зав баритонові Рязанцеву, щоб той став на лівому боці сцени і дав кілька звуків. Той слухняно стає й починає співати арію Султана «Як пишно тут і як привітно». Усі притихли, бо це для них має велике значення, де зручніше стати на сцені, щоб ліпше нісся голос до залі. Раптом його перебиває Дурдуківський і велить перейти на правий бік сцени. Той переходить і знову починає співати «Як пишно», але не встиг він взяти декілька тонів, як його зупиняє Дурдуківський і велить стати посередині сцени і ближче підійти до авансцени. Рязанцев все виконує й починає співати. Після кількох взятих нот усі відразу загомоніли і одноголосно вирішили, що ліпше всього доноситься голос до залі, коли стати посередині сцени. Кожний співак взяв це собі до уваги.

Аж по театру понеслися трелі і стакато колоратурного сопрана Караулової, а з оркестровою ями загреміли могутні звуки баса — тромбона.

Це тромбоніст демонстрував перед своїми колегами новий тромбон, який він спеціально купив, коли вступив до складу оркестру Муздрами.

Якось з якоїсь кімнати понеслися солов'їні звуки флейти, трелі, різні фіоритури. Це флейтист демонстрував перед диригентом Багриновським свою нову бемську флейту.

Неждано понісся по залі гуркіт, від якого всі перелякано здригнулись — думали щось завалилось. Але виявилось, що то літаврост провіряв свої літаври, чи не попсувались де, коли їх везли на звичайному возі до театру.

А з хорової кімнати доноситься високі тенорові і могутні басові звуки. Це тенори змагаються, хто дістане третє «до», а баси — хто сильніше візьме ноту «ре».

І раптом усе стихло. Зарокотала, як далекий грім, бархатна октава знаменитого київського октавіста Лук'яненка. У клясі розляглися гучні оплески.

**СПОЖИВАЙТЕ
ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,**

НАЙ

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

А в балетній класі піднявся такий галас, такий вереск, хоч усіх святих винось. Артисти балету під час балетних вистав проробляють все мовчки, зате вже в перервах відводять душу. Піднімають такий гармідер, що інколи адміністрації приходить їх утихомирювати.

Це все робилось одночасно. Той своєї, а той своєї і загально утворювалась така какофонія, що якби хто з не театральних людей ненароком зайшов тоді до театру, то йому здалося б, що він попав до божевільні.

Але помалу все затихло.

Адміністрація попередила всіх співробітників, щоб вони не розходилися, бо будуть розпорядження на завтрашній день.

У той час у кабінеті головного керівника ішла художня нарада, на якій вирішено:

Завдяки тому, що переклад опери «Аскольдова могила» ще не зроблений, та оркестровка занадто слабка і, крім того, зроблена на малий склад оркестри, відкрити сезон Лисенковою оперою «Утоплена». А оркестровку замовити композиторові Глієрові.

Коли до нього пішли в цій справі, то він сказав, що оркеструвати може під його небезпосереднім доглядом один з найкращих його учнів Борис Лятошинський. Так і погодлись.

Постановка опери «Утоплена» доручена режисерові Бонч-Тимошевському. Музичний провід — головному диригентові Л. Багриновському. Художнє оформлення — головному художнику А. Петрицькому.

Ролі доручено таким особам:

Голова — Куліковський, Дейнар.

Левко — Бутовський, Дурдуківський.

Писар — Береженко, Бесарабів.

Винник — Барило.

Каленик — Карпатський, Панасенко.

Панночка — Литвиненко, Миколаєнко.

Галя — Рахмаїлова, Голбург-Бутовська.

Зовиця — Драгош, Супрун.

Чергові постановки:

Опера «ТАРАС БУЛЬБА» М. Лисенка: постановка — Л. Курбас, диригент — Л. Багриновський, художник — А. Петрицький.

Опера «АСКОЛЬДОВА МОГИЛА» Верстовського: постановка — мистецький керівник Микола Вороний, диригент — Б. Хлебніков, художник — Гречаний.

Опера «ГАЛЬКА» Монюшка: постановка — Л. Курбас, диригент — Б. Коссак, художник — Хвостов.

Опера «МАЗЕПА ПАЖ» Мюнхеймера: постановка — Оплавський, художник — А. Петрицький.

Опера «КНЯЗЬ ІГОР» Бородіна (переклад Тичини): постановка — Бонч-Тимошевський, диригент — Л. Багриновський, художник — А. Петрицький.

Опера «АНДРЕ ШЕНЬЄ» Джіордані.

Ухвалили проби й лекції починати з 10 год. ранку до полудня і з 5-ої до 8-ої год. вечора.

На цьому закінчилася нарада.

Адміністрація повісила в театрі таке оголошення:

1. Під час оркестрових і сценічних проб вхід до залі забороняється. В коридорах і в фойє мусить бути абсолютна тиша.

2. Забороняється курити на сцені, у фойє і по коридорах.

3. Пальта, капелюхи та інші речі здавати до вішалки черговому капелъдинерові.

Адміністрація.

Я доручив адміністраторові театру Луцькому:

1. Розробити негайно кошториса на опери «Утоплена» і «Галька» та надіслати до Управління Театрами,

2. Організувати пристойний буфет, який би діяв і під час проб,

3. Контора мусить бути відкрита від 9-ої год. ранку.

IV

Другого дня, рівно о 10-ій год. ранку почалися проби оркестри, хору, а також лекції солістів з опери «Утоплена».

Голова спілки оркестрантів Терещенко справді зібрав першорядну оркестру, до складу якої увійшли високої кваліфікації оркестранти Києва.

Концертмайстром оркестри був один із кращих скрипалів Б. Пруслін. Він володів повним м'яким звучним тоном і блискучою технікою. До того був ще й талановитим композитором. Прикрасою оркестри була знаменита петербурзька італійка Боссі Монарі.

Оркестра почала пробу інтродукцією до опери «Утоплена».

Інтродукція побудована на фрагментах першої і третьої дій. Музика інтродукції пронизана ніжною лірикою. Вона змальовує чарівну фантастичну місячну, «ясну, хоч голки збирай», ніч. Коли слухаєш інтродукцію, то вмижається ніби по озері плывуть, мов туман, прозорі ясні тіні русалок, які вийшли із ставка на берег і співають тужливих чудових пісень, які полонять душі, заводять коло, танцюють. В інтродукції багато сольових точок відведено дерев'яним інструментам — флейті, гобою, клярнетові.

Перший такт інтродукції починають дві флейти і гобой. За ними вступає клярнет, йому відповідає знову гобой, а потім флейта, за якою вливається вся струнна група, до неї приєднується мідь. Поступово йде крещендо до могутнього форте, потім йде крещендо до піаніссимо. Мідь зникає, тільки перші скрипки тримають тремольо, мов шелест листячка. На цьому фантастично-таємничому фоні виринає фагот, до нього тихенько обізався гобой. Закінчила інтродукцію нижнім ясним тоном флейта — буцім то вітає раніше сонячне проміння.

Від початку й до кінця оркестра виконала інтродукцію без жадної помилки. Усі вимоги диригента оркестра відразу сприймала і точно виконувала. Після закінчення інтродукції оркестра вітала оплесками диригента. Диригент стояв зворушений, дякував, аплодував оркестрі, потис руку концертмайстрові і поцілував чарівну ручку Боссі Монарі.

Це було перше знайомство диригента з ор-

кестрою і оркестри з диригентом. Знайомство показало, що диригент має зразкову оркестру, а оркестра — талановитого майстра.

Перша дія опери «Утоплена» починається хором «Туман хвилями лягає», що ним і розпочав хор свої проби.

«Туман хвилями лягає» — один з найкращих творів у хорovій літературі. Він користується великою популярністю не тільки в Україні, але й поза межами її. Кожен хор на своїх показових концертах завжди включає в програму «Туман хвилями лягає».

Талановитий хормайстер, диригент Петро Гончароз, підібрав до хору виняткові голоси. Сопрани підбрані як одна. Їх голоси приємні, м'якого тембру. Ясна повна середина і легкі дзвінкі горішні тони.

Альти з глибокими низькими тонами. Оксамитова, округлена повна середина й соковиті верхні тони.

Усі тенори з красивою серединою і блискучими верхами.

Перші баси — повна округлена середина, м'ягкі низи і вільні металеві верхні тони

Другі баси — це феноменальні голоси, роко-чучі низи, безмежна середина і великої сили верхні тони. Хор украсила оксамитова октава Лук'яненка. Коли чоловічий хор почав співати «Туман хвилями лягає», то здавалось, що грає великий орган.

Прикрасою Муздрами був балет з видатною примабалерійною Фроман, під керівництвом світової слави балетмайстра В. Мордкіна, він же і прем'єр балету.

Були запрошені два концертмайстри спеціально для солістів: Ольга Аполлонівна Кириченко і Б. Хлебніков, він же й диригент, який раніше працював у славетній російській опері Зіміна.

Ольга Аполлонівна Кириченко, як концертмайстер, була відома всім оперовим співакам міста Києва. Вона досконало знала майже всі опери, їхні традиційні темпи і купюри. З нею проходили свої партії акредитовані співаки. А для починаючих молодих співаків, це був концертмайстер-педагог.

Співаки Муздрами дуже тішилися, що з ними буде вести підготовчі заняття їх улюблена Ольга Аполлонівна. Вони добре знали, що як з нею вивчать ту чи іншу партію, то можуть сміло йти на оркестрову пробу, а то й на виставу.

Остап Миколаєвич Лисенко привіз усі нотні матеріали до опери «Тарас Бульба». Ішла саме оркестрова проба опери «Утоплена». Почувши любиму музику, пішов до залі.

Прийшов до театру і композитор Я. Степовий у справі роботи. Я запропонував йому посаду консультанта з платою 4000 карб. на місяць.

— Якщо, — кажу, — ця посада для вас підходить, то можете приступити до праці хоч зараз.

— Добре, я погоджуюсь, сердечно дякую, — каже схвильований Степовий.

Тут же відразу записали його до складу Муздрами і видали 1000 карб. авансу.

Покінчивши формальну процедуру, я запро-

сив його до залі. Якраз була перерва. Багриновський розмовляв з Лисенком. Я представив Степового Багриновському, додавши, що Яків Степович Степовий, відомий український композитор, призначений на посаду консультанта Муздрами — прошу любити і жалувати.

Л. Багриновський був радий такому призначенню. Це був для нього добрий дорадник у справі української музики, з якою він тільки знайомився.

Призначення це мені коштувало багато нервів. Управління Театрами ніяк не погоджувалося. Я їм доказував, що головному диригентові, який тільки знайомиться з українською музикою й не знає її специфічності, український композитор багато в цьому допоможе, і музична справа тільки покращає. При цьому був артист Собінов, який підтримав доцільність моїх вимог. Управління Театрами змушене було дати свою згоду.

Почалася перервана проба. Степовий і Лисенко залишилися в залі, а я пішов до контори, де мене чекали артисти Київської опери: Михайло Донець, Лубінцов, Микиша — мої давні знайомі.

Розмову почав Донець.

— Ми маємо бажання працювати в Муздрамі і пропонуємо свої послуги. Тільки ми можемо працювати в Муздрамі у сполученні з Київською оперою.

— Сполучення не відіб'ється зле на нашій праці в Муздрамі, Про це ми подбаємо.

— А коли ви зможете приступити до праці? — питаю.

— Хоч із завтрашнього дня.

— А як буде з лекційними годинами?

— З лекційними годинами ми обговоримо в себе в опері і потім вам скажемо.

— Ну, що ж, добре, — кажу. — Будемо спільно працювати на українській музичній ниві.

— А який у вас намічається репертуар?

Я показав список опер, ухвалений на художній нараді.

(Далі буде)

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU
2402 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., RO 7-7589

полагоджує справи **ВСІХ РОДІВ ПОДОРОЖІ** в Канаді, Америці та в цілому світі: літаками, кораблями та автобусами. Поради та по-лагоджування документів — **безплатно.**

За інформаціями звертатися українською мовою та з повним довір'ям до представника фірми

п. МАРКІЯНА КОГУТА

Урядові години: від 9 ранку до 6 вечора.
СЕРЕДА, ЧЕТВЕР і П'ЯТНИЦЯ до 9 веч.
СУБОТА до 5 по пол.

НОВЕ!

НОВЕ!

Повідомляємо всіх наших клієнтів, що в додатку до висилки канадських посилок в Україну,
фірма

Українська книга

ТАКОЖ ПРИЙМАЄ

ЗАМОВЛЕННЯ НА ПОДАРУНКИ

радянських високоякісних товарів, які канадці можуть замовляти за канадські гроші для своїх рідних в СРСР.

Ці подарунки будуть доставлені в різні частини СРСР без оплати мита чи яких-будь інших витрат. Доставка скоро — від двох до п'ятьох тижнів після вплати грошей та замовлення в конторі "Української Книги".

У КАТАЛОЗІ ПОДАРУНКІВ Є ТАКІ РЕЧІ: автомобілі, мотоцикли, моторолери, велосипеди, автомобільні шини (таєри), телевізори, радіоприймачі, радіографофони, мігнітофони, піаніно, акордіони, холодильники, пральні машини, швейні машини, фотоапарати, пілососи, біноклі, мисливські рушниці, годинники, пера, плащі, убрання, хустки, тканини, килими, взуття, обруси, парфумерія.

Ціни низькі — якість висока

тут подаємо кілька взірців цін з каталогу подарунків

Автомобіль "Москвич" \$1583.54	Годинник (наручний)
Мотоцикл 258.81	жіночий 27.12
Чоловічий велосипед 39.60	Баян 127.25
Телевізор 193.84	Холодильник 139.14
Радіографофон 117.61	Пральна машина 70.05
Піаніно 465.41	Пілосос 36.98
Годинник (наручний)	Швейна машина
чоловічий 19.86	з ножним приводом 58.16
	Мисливська рушниця 59.46

У додаток до цих цін кожен покупець доплачує малу суму за банкову пересилку грошей і комісове агенції.

Вдавайтеся до "ВІДДІЛУ ПОДАРУНКІВ".

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR STREET WEST

TORONTO 4, ONTARIO

Українська революція 1917 р. і Симон Петлюра

Специфічна особливість революції 1917 року*) в Україні полягала в тому, що вона — на відміну від тодішньої революції в Московщині — була водночас і соціальною і національною; тобто, вона висувала на порядок дня постулати не тільки в соціально-господарській і соціально-політичній площині, але і в національно-політичній. Це було цілком зрозуміло: адже Україна в складі Російської царської імперії була національно поневолена, народowi українському не дано було змоги розвивати і плекати свою мову, мистецтво, культуру взагалі. Імперська влада позбавляла Україну навіть національного імени, накинувши їй як своїй колонії канцелярсько-урядовий термін «Малороссія».

І тому з перших же днів ліквідації царату революційні процеси в Україні мали своїм змістом не тільки перебудову соціально-господарського ладу, але й повернення національного обличчя, з чим було зв'язане також задоволення духово-культурних потреб української людности. Все це вимагало якнайшвидшої організації національної школи — від нижчої до найвищої, національного театру, науково-освітніх і науково-мистецьких інституцій, що їх Україна, скована колоніально-імперським режимом, досі не мала і могла мати лише в рамках широкої територіальної автономії.

Для полагодження всіх цих проблем — перебудови соціально-господарського і національно-культурного життя — у квітні 1917 року проводили українських суспільно-політичних організацій та партій скликали Всеукраїнський Національний Конгрес, який вилонив з себе перший революційний парламент України — Українську Центральну Раду. У наступних двох місяцях вона була доповнена обраними делегатами Всеукраїнських станкових з'їздів: Селянського, Робітничого й Військового. Так улітку 1917 р. сконструювалась У. Ц. Рада, що заходила творити автономний уряд України.

Симон Петлюра у творенні революційного парламенту і в творенні вилоненого ним автономного уряду — так зв. Генерального Секретаріату — взяв найдіяльнішу участь, очоливши міністерство військових справ. Ще перед цим, передбачаючи неминучість збройної боротьби з імперською владою і потребу спертися в цій боротьбі на реальну силу, тобто власне військо, Симон Петлюра організував у Києві Генеральний Військовий Комітет, як зародок штабу української збройної сили.

І справді, відразу виявилось, що імперський

«всеросійський» уряд хоч і складався в більшості з соціалістів і на словах був «дуже революційний» і «дуже демократичний», вимогу широкої автономії для України рішуче відкинув, трактуючи її як намагання розчленувати імперію на окремі частини, а це, мовляв, є «ніж у спину революції», бо розриває «всеросійську єдність» (так!) революції, «розпоршує революційні маси» і т. ін.

Іншими словами кажучи, правлячі тоді партії російських соціалістів виявилися такими ж імперіалістами, якими були правлячі кола царської Росії. З цього українським політичним партіям треба було відразу зробити належний висновок, а саме: без *упертої боротьби, включаючи і боротьбу збройну, українці національної волі для себе не злоблуть*. Особливо важно було зрозуміти це і відповідно до того діяти українським соціалістам, бо саме в їх руках був провід національно-революцією в Україні.

На жаль, багато соціалістичних діячів і керівників повною мірою цього тоді не усвідомлювали. Симон Петлюра був одним із перших чільних українських соціалістів, що збагнув ситуацію і, не відкидаючи слухних соціальних вимог українського селянства та робітництва, підпорядковував їх *головноци*, найпершому постулатові Української Революції — створенню власного національного життя, спочатку в рамках широкої автономії, а пізніше — повної самостійности. Бо тільки вона, самостійна українська держава, забезпечувала українському народові право бути фактичним господарем у своїй хаті і жити власним життям, відповідно до національних інтересів і вимог більшості. Не будучи сувереном своєї території, улягаючи в тих чи інших рамках і формі чужому диктатові, жоден народ не зможе творити не тільки національно-політичний, але й соціально-господарський лад відповідно до своїх потреб.

Але концепція самостійної державности — по зверх-двохсотлітньому перебуванню нашого народу в рамках чужої державности — не легко й не зразу усвідомлювалась не тільки загалом селянства й робітництва, але й нашою інтелігенцією, в тому й провідними партіями нашого тодішнього парламенту — Української Центральної Ради. Ця повільність визрівання самостійництва була б не страшна, якби історія не так наглила, тобто, якби не навала московських імперіалістів, що вже сунули в Півночі на Україну, цим разом прибравши облудну машкару «червоних визволителів». Кого й від чого? *України від українців!*

З боку Москви це був поновний імперський підбій. Бож не міняє суті справи те, що, поруч з У. Ц. Радою в Києві, філія Російської комуністичної партії в Україні — так звана КП(б)У створила за вказівками Москви другий «парламент» — ЦИКУК (Центральний Ісполнітельний Комітет України) із своїм «робітничо-селянським урядом». Це був очевидний камуфляж, димова заслона.

*) Українська Національна Революція як масова революційна акція під національним прапором тривала не один 1917 рік, а й наступних років періоду збройної боротьби за суверенну Україну (роки 1918—1921), а включаючи діяльність протибільшовицьких повстанських загонів, то навіть далі. Але вже так узвичайлось — позначати революцію її початковим роком.

Проте на цей камуфляж дала себе підманути частина української революційної інтелігенції: так звані «боротьбісти» (ліве крило українських соціалістів-революціонерів) і «незалежники» (ліве крило українських соціал-демократів). Це вельми утруднило українському урядові Центральної Ради, а пізніше Директорії провадження боротьби за Самостійну Україну і призвело до відходу від активної участі в цій боротьбі багатьох видатних українських діячів. Не відійшов, а тривав на чолівій стійці протягом усього періоду Визвольних Змагань Симон Петлюра, почавши з функцій голови Генерального Військового Комітету і кінчаючи найвищим і найвідповідальнішим постом Голови УНРеспубліки і Головного Отамана всіх її збройних сил. Надзвичайно складні і важкі були обставини тієї доби, коли на мольоду українську державу з усіх боків навалились ворожі сили. І подиву гідну витривалість і жертвенну відданість ідеї Суверенної України виявив Симон Петлюра, ставши зразком новітнього українського лицарства, зразком воїна і державного мужа.

Не диво, що з ім'ям Симона Петлюри народна пам'ять пов'язує весь період революційного етапу новітнього змагу українства, весь чотирічний період будівництва національно-української держави і збройної боротьби за неї проти московського загарбника. Не диво, що ім'я Петлюри стало символом наших національно-державних змагань, стало дороговказом єдино правильного шляху до осягнення нашої історичної найближчої мети — державної самостійності.

В умовах власної суверенної державності наш «народ пісні і праці» — як ще здавна окреслювали українців чужинні подорожники, зможе в найкоротшому часі успішно полатодити і соціальні, і політичні, і культурно-національні проблеми спільного життя і посісти заслужене місце в ряду передових націй культурного світу.

ДУМКИ КАТОЛИКА ПРО БУДОВУ ПРАВОСЛАВНОГО ХРАМУ В ПАРИЖІ

Пан Іван Турянниця, що перебуває на лікуванні в санаторії біля Вазах у Німеччині і утримується зі скромної допомоги німецького Уряду Соціальної Опіки, замовив у Комітеті Будови Храму УАПЦ св. Симона в Парижі книгу проф. Миколи Плевака "СТАТТІ, РОЗВІДКИ й БІО-БІБЛІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ", вплачуючи за неї 100 нім. марок, вартість двох цеглинок призначених, відомо, на будову Храму св. Симона в Парижі.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545
(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

У зв'язку з тим він написав до голови Будівельного Комітету п. Петра Плевака декілька листів, з яких ми наводимо, за згодою автора, довші уривки, вважаючи, що висловлені в них думки мають загальний інтерес.

При цій нагоді подаємо декілька відомостей про автора листів. Іван Турянниця народився 12 березня 1912 р. в селі Рососі на Закарпатті, за віровизнанням греко-католик. У Німеччині від 1939 р. Бажання допомогти своїм землякам депортованим на працю до Німеччини запросило його в 1942 р. до німецького табору примусової праці, де він захворів на туберкульозу. З цього приводу по війні не міг виїхати за океан. Має 6 семестрів українського електро-технікуму, де студіював у 1947—50 рр. Від 1962 р. в санаторії.

Ось уривки з його листів.

"Високоповажаний Пана Плевако! Книгу Вашого брата я замовив не лише з тої причини, що я П потребу, але у мене є ще інші мотиви. Я ХОТІВ ТИМ ЗАДЕМОНСТРУВАТИ МОЮ АБСОЛЮТНУ І ПОВНУ СОЛІДАРНІСТЬ З УКРАЇНСЬКОЮ АВТОКЕФАЛЬНОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ, БЕЗ ЯКОЇ НІКОЛИ НЕ БУДЕ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ВПОВНІ САМОСТІЙНОЇ. САМ ХОЧ І ГРЕКО-КАТОЛИК, АЛЕ Я СВДОМНИЙ ТОГО, ЩО УАПЦ МУСИТЬ БУТИ ПРОВІДНОЮ ЗІРКОЮ НАШОЇ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНСЬКОЇ (підкреслення наше). Оце і є та причина, чому я хоч і грошей не маю, але я примушений морально підтримувати всіма силами святу справу українства. Я вірю в нашу місію і від неї ніколи не відступлю. Рівно ж з почуття глибокої пошани до Вашого брата славної пам'яті Миколи Плевака, бо він дійсно впав жертвою за нашу Батьківщину".

"Високоповажаний Пана Плевако! Книгу й листа від Вас я одержав, за що Вам найсердечніше дякую. Книга мені подобається надзвичайно. Я радий нею і щасливий, що кінець-кінців маю те, що вже давно бажав собі. Такої книжки у нас дотепер не було У цій книжці я знаходжу надзвичайно важний документ про безсмертність української нації, про одушевленість і натхнення української людини. Тепер я вже знаю, що не маючи від Вас цієї книги Вашого брата Миколи Плевака, я був би примушений позитатися в обмежених рамках духовости. Моя радість тут без границь, бо я, читаючи цю книжку, знаходжу зовсім інший, тобто широкій і в далечинь сягаючий горизонт. Любуюсь кожним його зворотом, не говорячи про думки його, які потрібно окремо вивчати. В дійсності в тому й полягає суть його книги. Вам, Високоповажаний Пана Плевако, належитья велика подяка, що спричинилися до цього благородного діла. Цей твір Вашого брата буде вічним взірцем і джерелом науки для української мольоді і для кожної людини, спрагненої освіти. Що ж то є за жертва 100 нім. марок, супроти тої жертви, яку М. Плевако приніс на вівтар своєї Батьківщини. ДО ТОГО ЩЕ Й ТЕ, ЩО ЦІ ГРОШІ ЙДУТЬ ЩЕ НА ІНШУ СПРАВУ, ЯКА ТОРКАЄТЬСЯ ВСЬОГО УКРАЇНСТВА, А САМЕ НА УКРАЇНСЬКУ АВТОКЕФАЛЬНУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ СВ. СИМОНА В ПАРИЖІ. Я ПЕРЕКОНАНИЙ, ЩО Й ЦЯ СПРАВА Є ДЛЯ КОЖНОГО СВДОМОГО УКРАЇНЦЯ СВЯТІСТЮ (підкреслення наше). Тим більше, що всім нам відомо, що наші Церкви на Батьківщині є під страшним терором москвинів, які рівно ж однаково нищать гр.-католицьких як і православних священників, і все інше, що є українським. Це робиться для того, щоб обезголовити українську націю. Тому нехай

не буде ні одного між нами, який би відважився остеропь стояти. На місце тисяч українських москвинами розвалених церков нехай постане Катедрала в Парижі. Якби всі принесли хоч і малу жертву, то ця проблема була б вирішена нашої Батьківщини на славу. Нехай кожний зі щирою душею своєю підніметься понад свої особисті турботи і щедрю данину принесе, бо всі добра на

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

БУКВАР

Восьме видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами,
та схемами, стисло написаний, має багато
вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно
видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Астралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

землі проминаючі, а ця справа невмируща, як і безсмертна є українська нація".

Віримо й надіємось, що щирі й натхненні слова п. Івана Туряниці з німецької санаторії дійдуть до сердець наших людей у вільному світі.

Незабаром весь український вільний світ буде відзначати 37-мі роковини трагічної смерті Симона Петлюри. Управа Будівельного Комітету звертається з цієї нагоди до нашого священства обох віросповідань, щоб на панахидах за спокій душі нашого Героя й Мученика були проведені збори на побудову Храму св. Симона в Парижі.

Просимо ласкаво наше громадянство щедро відгукнутися своїми пожертвами на цю ціль, як під час панахид, так і під час усіх імпрез, що відзначатимуть цю 37-му річницю трагічної смерті ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Управа Будівельного Комітету

Адреса:

Comite de construction
de l'Eglise Ukrainienne
Orthodoxe Autocephale a Paris
38, Av. de l'Opera, Paris 2-e, France.

Лесь ЛУПІЙ

ГОЛОС ПІСНІ

В українській пісні, наче березень,
В рідній мові найзвучніше слово,
Дужа скрипка в нашому оркестрі
І струна висока — Леонтович!

Проводжав завжди нас у дорогу
І зустрій завжди напоготові,
Наша дума, радість і тривога,
Наша горда пісня — Леонтович!

А нових мелодій б'ють прибої,
А оркестр бурунить веселково,
І дзвенить красою дзвонковою
Нижній голос пісні — Леонтович!

(«Радянська Культура», 28. 2. 1963 р.)

КВІТИ І СКАРБИ

Споконвіку люди надавали окремим квітам чудодійної сили. У старовинних легендах розповідалося, що деякі з них вказували владі. І як не дивно, вже не перекази, а сучасна наука твердить, що квіти й справді можуть вказувати на величезні скарби. Йдеться про поклади металів. Наприклад, немудрі жовтиці й рутвиця ростуть, як правило, на ґрунті, що утворився на гранітах, які містять літій.

Спочатку цей метал був таким же малоціновим, як і згадані квіти. Багато десятиріч про нього знали тільки те, що він дуже легкий — майже удвоє легший за воду. Попиту на нього не було. Та раптом літій став найважливішим матеріалом нової техніки. У нього виявилися чудові якості теплоносія. Тепер літій використовують при керуванні атомовими реакціями. Без нього немислимі польоти в Космос, бо він входить до складу найновітніших сплавів металів — дуже легких і високоцінних.

Привітаймо письменника!

ПРО КНИЖКУ ВАСИЛЯ ГАЙДАРІВСЬКОГО «А СВІТ ТАКИЙ ГАРНИЙ...»¹⁾

Очевидячки, починати й оцінку другої книжки Василя Гайдарівського тим, що я, мовляв, почав читати й не міг відірватись, було б неоригінально.²⁾ Та й читання цієї другої книжки відбувалося вже не так гладко, як це було з першою: мої очі раз-у-раз зачіпалися за коректурні помилки, а також за деякі огріхи в мові. Але, спотикаючись на цих кострубатостях, я розумів, що коректурні помилки — не органічна вада тексту, їх можна повиправляти за допомогою хоч би доданої до книжки вкладки з поправками (хоч це далеко ще не всі помилки), а мовних огріхів не так уже в цьому тексті й багато. Це ось такі слова й вислови: «потяг» (поїзд), «бурільник» (свердільник, свердляр), «пеняйте... не себе» (жалкуйте...), «ослони» (в садку — лавки), «постукав кісткою... пальця» (щиколотком), «знімків» (знятків), «тук, тук, тук» («стук-стук», хоч колись і був журнальчик «Тук-тук», але то не по-нашому), «женячка» (жахливе слово, треба «одруження»), «в обидвох» (в обох), «під неділю» (дуже поширена в українських авторів помилка, треба «проти неділі»), «усердя» (щирість, пильність), «переганяння» (випереджання), «петлі» (завіси — на дверях, вікнах тощо), «жвачка» (жуйка), «убрали геть» (забрали геть), «обманула» (обманула), «гребти» (веслувати), «гребець» (весляр), «обжитися» (оббутися), «колес», «Колесник» (коліс, Колісник) і, може, ще якісь дрібниці, що їх слід би в другому виданні виправляти.

Але поза цими огріхами мова й у цій книжці Гайдарівського добра, багата на вислівні можливості й нормативно впорядкована. Немає тут потреби повторювати «похвали» його мові, сказані в отій моїй першій статті, я додам тут ще тільки те, що такої мови, як у нього, не можна «виссати з молоком материним», та ще й у Дінбасі.³⁾ Її можна набути тільки шляхом пильного вивчення всієї нашої мовної спадщини, шляхом засвоєння найвищих досягів нашої мовної культури. І хоч я не знаю «секретів мовної роботи» Гайдарівського, але певен, що він саме так придбав це своє мовне багатство. Про це свідчить і той факт, що в давніших його писаннях такої мови ще не було (правда, це я можу сказати тільки про ті його тексти, які мені доводилось бачити, всіх його творів я не знаю).

Крім цієї важливої прикмети творів В. Гайдарівського, є в цій його останній книжці ще й нова якість, якої навіть у «Заячому пастухові» було обмаль, — це насиченість текстів образністю мови. І в ній же, в другій книжці, як і в «Заячому пастухові» наявна увага до мистецьких деталей. Ці дві прикмети — образність мови й увага до мистецьких деталей — мінімум, без якого літературні тексти випадають з красного письменства як такого. Ці дві прикмети роблять по-мистецько-

му чарівними, наприклад, твори Гр. Косинки, дарма що сюжетно й ідейно вони часто «ніякі», знецінені езопівщиною. Якщо взяти сучасних еміграційних письменників, з тих, що про них мені недавно доводилось писати, то можна сказати, що ці дві прикмети наявні в «Трьох поколіннях» Ф. Мелешка і в інших письменників. Але й образність мови та мистецькі деталі можуть бути різної якості. Це буде ясно, якщо навести негативні приклади. От я свого часу відзначав ув одного нашого відомого на еміграції письменника один «мистецький деталь» — брудні нігті на ногах у «професора з центру». Ця деталь не переконлива в мистецькому розумінні тому, що це не типове для «професорів», хоч, може, в окремих професорів така неохайність і буває. Крім того, автор побачив ці нігті в готельній кімнаті, при поганому освітленні, як той роздягався, щоб лягати спати. Другий такого «безобразного» типу письменник написав був, що «дід Грицько вийшов уночі з хати у сірих штанах». А один із слухачів (бо це було не авторському вечорі) запитав автора, чи вночі видно, якого штани кольору.

У В. Гайдарівського і образність мови, і мистецькі деталі, сказати б, зовсім природні, не надумані, вони, бачиться, органічно випливають із побуту та психології дійових осіб. Але приклади на це я подам далі, в розгляді вміщених у збірці творів, у зв'язку з іншими складниками їх — з сюжетом, образами людей, з картинами природи, побуту тощо. Бож літературний твір як цілість — це не тільки образність та мистецькі деталі.

З жанрового боку вміщені в збірці твори В.

¹⁾ Видавництво Юліяна Середяка, Буенос-Айрес, 1962 р.

²⁾ Див. мою статтю «Казка про заячого пастуха» в ч. 154 «Нових Днів» за 1962.

³⁾ Незвичайно? Мені теж. Алеж це від слова «Дінець», і нам треба б так це слово писати й вимовляти. Ми не мусимо тут роздвоюватись так, як редактори УРЕ, що написали: «Дін — українська народна назва р. Дону. Див. Дон». Якщо «Дін» — народна назва, то чому ж її не можна вживати в «найдемократичнішій країні»? «Старший брат» не дозволяє?

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

“НОВІ ДНІ”

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

Замовляти в “Нових Днях”

Гайдарівського — щось середнє між оповіданням і повістю. Особливо це можна сказати про дві перші речі — «Мерехтливі зорі» та «Непрошений гість», бо третя річ — «А світ такий гарний»... — таки повість.

Тема оповідання «Мерехтливі зорі» — шахтарське життя в Дінбасі (незвично? нічого, можна звикнути!) за сталінського терору. Головний його герой — шахтар Григорій Колесник. Він відбув п'ять років у концтаборах за те, що переховував утеклого з поїзда «куркуля», свого брата в перших. Але й опинившись на волі, він увесь час боявся, що його знов заарештують, жив у страшний нервовий напрузі. На цій нервовій напрузі героя автор побудував трохи чи не таку фантастику, як і в «Заячому пастухові» (образ привида — діда Шубина, що нібито блукав у занедбаній шахті і навіть наперед провістив про загибель молодого шахтаря Бошка). Проте це вже не сприймається як фантастика, бо всі ті дивовижі природно впливають із психічного занедужання Колесника. Його ж відвели кінець-кінцем навіть до лікарні. А як він вийшов з лікарні, його таки заарештовано. Такі переживання і таку долю за такий же «злочин» мав і бригадир Лунін: його теж заарештовано (хоч він був навіть член партії). Добре з сюжетного боку збудоване, це оповідання читається з неослабною цікавістю від початку до кінця. Особливо напружує увагу читача розділ «Фатальний стояк»: Колесник мав підірвати стояк, що на ньому ледве трималася стеля, у момент вибуху його могло роздушити на смерть. А на цей «подвиг» Колесника гнала нагальна потреба відвести від себе обвинувачення в шкідництві.

Добре знаючи роботу в шахті і шахтарський побут, Гайдарівський дав яскраві реалістичні картини з життя цієї суспільної верстви.

Дія оповідання «Непрошений гість» відбувається в другому промисловому центрі України — у Дніпропетровському (в автора хибно — «в Дніпропетровську»). У ньому, в цьому оповіданні, йде мова про те, як «брати Федоренки щасливо бійки уникли» (це перша фраза оповідання). Один із них — Віктор жив із своєю дружиною в батьківській хаті, а другого — Івана «радянська» доля закинула аж на Урал, та й не тільки закинула була, а й перекинула: за «шкідництво» він відбув п'ять років у концтаборах. Відбувши заслання, він повернувся в Україну, жив якийсь час у Прилуках, а потім вирішив поїхати до свого роду в Дніпропетровське. І от тут зайшла суперечка між ним і Віктором: він гудив «радянську владу», а Віктор завзято боронив. Віктор навіть був би «пошпурив вазона в Іваному голову», якби його «дружина владним вигуком не примусила схамнутись». А пізніше вже Іван тільки «великим зусиллям волі стримав себе, щоб з усього розмаху не затопити братові ляпаса». Віктор бо почав виправдувати арешт їхнього дядька, що критикував «радянський» лад. Та другого дня вранці Іван знайшов цього дядька схованого на горищі: його переховував Віктор. Отже, Віктор захищав «радвладу» тільки тому, що боявся уявної братової провокації. Сюжет, як бачимо, досить склад-

ний, і, як мені здається, психологічно трохи «перетягнутий». Тим то ця річ виглядає в збірці як найслабкіша. Але ідея її варта уваги: за «радвлади» навіть рідні брати бояться щиро між собою говорити.

Найвидатніший твір у книжці — повість «А світ такий гарний»... Повість ця дуже оригінальна і задумом (темою), і виконанням. Її події теж відбуваються за «радвлади» і на Дінеччині (біля р. Сіверського Дінця) в малому містечку Кіндратівці. Дійові особи — робітники й службовці державних установ. Головна пара — Андрій Середя та його наречена Настя Кривоzubова. Молодята побралися аж наприкінці повісті, бо автор — як воно й годиться в таких випадках — понаставляв усяких перешкод, і ті перешкоди їм довелося з великою бідною перемагати. Але для того, щоб зрозуміти, які ті перешкоди, треба мати на увазі *сатирично-гумористичний характер* твору (це, здається, перша такого жанру річ у В. Гайдарівського). Звідси всі ті перешкоди — це комедійні ситуації й пригоди, що їх не можна сприймати без щирого сміху чи хоч усміху. Найголовніша перешкода — заходи Андрієвого шкільного товариша Шпака, скеровані на те, щоб відбити в Андрія його наречену. Але стимулом Шпаківих зусиль була не Настя, а хата її матері-перекупки, що за «радянської» влади могла вже торгувати тільки соняшниковим насінням. Щоб досягти цієї мети, Шпак, з одного боку, підлабузнюється до старої Митрівни, лагодить дещо в хаті тощо, а з другого боку, намагається всякими способами обпаскудити Андрія, ба й «ліквідувати» його і подає з такою думкою на нього «заяву» начальникові місцевої установи державної безпеки Толкачову. У Митрівни йому пощастило — він посварив її з Андрієвими батьками, а в Толкачова — ні: Толкачов сказав, що «на Андріях тримається промисловість і сільське господарство» (трохи несподівана як на «енкаведиста» мудрість), не заарештував його, а натомість «погрів» самого Шпака в «турецькій лазні» і цим примусив його піти до нього на «роботу». Але й через Толкачова Андрій потрапив був у халепу. Коли Андрій захворів на грип, Толкачов під натиском своєї жінки (вона боялась, щоб її дитина не захворіла на шкарлятину) звелів працівникам місцевої лікарні запровадити його в карантин. Вся ця історія з хворобою Андрія Середи — ціла низка яскравих комедійних пригод: здоровісінького Андрія ловить ціла юрба людей, він б'є вікна в своїй «в'язниці». Настя біжить його визволяти й хапає за патлі лікарку Софію Марківну Шварц. Але кінець-кінцем Андрія випустили, і молода пара, за допомогою доброї «куми Килини», щасливо поєдналися, а їхні розсварені батьки простили їх і визнали цей шлюб. Так автор довів розвиток сюжету до майже ідилічного кінця. І все наявне в цьому сюжеті поєднано гармонійно, а зайвого нічого немає. Можна навіть сказати, що тільки одна дрібниця лишилася в ньому не використана — великі Андрієві вуха, що за них його продражили Вуханем. Але до цього може причислитися тільки дріб'язкова критика, а читач, напевно, цього не завважить, читач буде захоплено

стежити за ходом подій. *Прекрасно збудований сюжет* — це великий плюс повісті, але ще більший її плюс — ціла галерея майже гоголівських образів (якщо брати Гоголя як мірку високої якості, а не подібність образів). Їх немало в цій не так уже й великій розміром повісті, але всіх їх читач нарізно запам'ятовує, ні однієї постаті з них не сплутає з іншою, бо кожна з них має свою відмінну вдачу, своє обличчя. Крім Андрія, Насті й Шпака, живих у реалістичній правдивості заступників маломістечкової молоді, це ще Митрівна, баба-перекупка, що любить випити, Андрійв батько, колишній фельдфебель, що й у своїй родині допильнує військової дисципліни, Толкачов, «фахівець у певній обмеженій галузі», лікарка Шварц, «ця хижка левиця в спідниці», що її всі в Кіндратівці боялись, «кума Килина», що всіх мирить. Навіть цілком епізодичні постаті, як от санітар Яша Кульбаба, запам'ятовуються. Крім того, треба сказати, що, попри всю свою комедійність, це цілком живі, типові для зображуваної дійсності образи. І діють вони на тлі типових картин української природи та типового «радянсько»-дінбасівського побуту (бігання по чергах тощо).

А зобразив автор усе це — і образи людей, і картини природи та побуту — за допомогою отієї згаданої на початку цієї статті образности своєї мови та вимальовуванням мистецьких деталей. Ось перше речення повісті: «Андрій Середа стояв на порозі нового життя, треба тільки відчинити двері і ввійти в нього, як у нову хату. Парубок мав намір одружитися з Настею Кривоzubовою». Ось фрагментик з картини природи: «Вода в річці стояла непорушна, чорна і, здавалось, тверда, мов кам'яна. Верби на протилежному березі були подібні на величезних тварин, що поскиляли голови і пили воду. Блимнув між лозами вогник, потім почувся старечий кашель, певно, якийсь рибалка закурив». (ст. 124). Яскраву картину осені дав автор у розділі «Бабине літо» (ст. 227). Широкий зарис «слов'янського курорту» читач знайде в розділі «Сила природи». А в зображенні «курортників» виразно виявилась ще та особливість цієї повісті, що робить її сатирично-гумористичною (хоч ця особливість наявна в усіх складниках). От на початку цього розділу (ст. 142) автор описує тих людей, що їх у неділю привозить спеціальний поїзд і «висипає на станційну платформу, мов горох із мірок». Він клясифікує їх гумористично за типами хвороб: юнаки й юначки із мрійними очима... розсварені подружжя... «самотня постать кандидата на самогубця, що не може зважитись накласти на себе руки» тощо. А наприкінці розділу всі ці «хворі» повертаються здоровими, зокрема «майбутній самогубець відмовився від своїх жахливих намірів». Гумористично зобразив автор розмноження бактерій (ст. 182), у такому ж пляні подав миролюбну діяльність «куми Килини», з переліком її досягів (ст. 231), а вислухавши молоду пару Андрія й Настю, вона «зразу ж побачила, що перед нею нова справа, в якій нічого нового немає» (ст. 208). Мистецькими деталями автор просто засипає свої тексти. От «помолоділа (на «курорті» —

В. Ч.) бабуся слинить кінчик пальця і непомітно проводить ним по своїх колісах таких гарних бровках», ось «маленька роз'їздна лікарка місить у руках хустку і всю провину складає на д-ра Білинського й Софію Марківну» (це на допиті в Толкачова).

Афористично-гумористичний характер фраз (як оте «нова справа, в якій нічого нового немає») — теж одна з цікавих рис письменницької манери В. Гайдарівського. Багатство своєї мови він підсилює й багатомо до речі вжитими народними прислів'ями.

І наостанку треба про цю повість сказати, що, попри такий, здавалося б, ідилічний її стиль, вона являє собою *гостро-викривальний* щодо людської жорстокості більшовицького режиму твір. Бож автор виразно показав, що над усіма добримі й лихими людьми необмежено панує хоч і в масштабі одного містечка, але з повною свідомістю репрезентації всього режиму жандарм Толкачов. Ось коротенька характеристика його «діяльності»: «З Кіндратівки Толкачов відправив до районного відділу стільки людей, що їх не вмістили б і в десять товарних вагонів. І ніхто з заарештованих не повернувся... За це його у вищих інстанціях шанували...» (ст. 185). Це, либонь, толкачових передусім має на увазі автор, висловивши устами «куми Килини» *ідею своєї повісти*: «Світ такий гарний, а люди паскудять його» (ст. 235).

З цієї рецензії (як і з рецензії на «Заячого пастуха») виходить, що в особі Василя Гайдарівського ми маємо *яскраво-талановитого, творчо* (в розумінні письменницької техніки) *й мовно озброєного письменника*. Але про нього не можна писати як про початківця. З доданої наприкінці цієї другої книжки його коротенької автобіографії ми довідуємось, що В. Гайдарівський не такий уже молодий віком (народився 1906 р.) і писати почав він ще 1925 року. Писав він тоді оповідання, що їх охоче друкували в дінбасівських газетах

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. **Ціна — \$0.90.**

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна — \$0.35.**

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. **Ціна — \$0.40.**

“СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА” — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. **Ціна — \$0.35.**

“РУКАВИЧКА”, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк.

Ціна — \$0.40.

Замовляти в “Нових Днях”:

та журналах. Року 1933 була надрукована його книжка «Пугачівська рудня», але її конфісковано, автора заарештовано й вилучено з літературного життя на довгі роки. Це звичайна для наших письменників під більшовиками доля, але від того вона не стає не такою страшною: убито молододу, обдаровану творчими здібностями людину. Але не менш страшним видається нам тепер і той факт, що цей такий талановитий письменник уже понад двадцять років живе серед нас у вільному світі «непривітаним співцем». Він бо, скромний і неохочий ліктями орудувати, щоб протоплюватись до літературної «слави», не мав досі змоги ані видавати свої твори, ані забезпечити добрі умови для творчої праці й існування. Тільки оце вперше появились нормальним друком дві його

книжки (здається, раніш уже була видана цикльостилем його повість «Ще одно кохання»). І ці книжки зразу поставили його в лаву найкращих майстрів нашого мистецького слова.

Тож хоч тепер привітаймо цього нашого письменника щирим словом, спокутуймо нашу перед ним провину за попередню «неуважність», допоможемо йому якось видати ті дві готові повісті, що ще лишаються невиданими (про них він пише в автобіографії). Видати ці твори треба так, щоб це поліпшило його побутові умови та уможливило його дальшу творчість, бо з усього знати, що він саме в розцвіті свого творчого хисту.

Книжку «А світ такий гарний»... оформив мистець Борис Крюков. Особливо вдала обкладинка.

Мартин ЗАДЕКА

СТОСОРОКЧОТИРИЛІТНЯ ДІВИЦЯ АБО РОЗПОВІДЬ ПРО ТЕ, ЯК ПАН МУХА “СКИДАВ” З П’ЄДЕСТАЛЮ “НАТАЛКУ ПОЛТАВКУ” (ФЕЙЛЕТОН)

Трапилася ця подія нещодавно. Точніше — 15-го березня. Довідавшись про те, що новоутворений у Філядельфії український театр має розпочати свою роботу виставою «Наталки Полтавки», пан Муха, знаний ненавидник побутового репертуару, одразу ж задзвонив телефоном до режисера згаданого театру, Володимира Шашаровського, і, імітуючи мову возного Тетерваковського з «Наталки Полтавки», давай піднімати його на глузи:

— Чи то — тее то, як його — правда, пане режисере, що ваш театр починає свою роботу «Наталкою Полтавкою»?

— Певно, що правда, — відповідає Шашаровський. — А вас, пане Мухо, це дивує?

— Не тільки — тее то, як його — дивує, а й смішить. Адже вищеназваній дівці вже вийшло сто сорок чотири роки. Вона народилася — тее то, як його — ще в 1819 році.

— Дарма, — каже на це Шашаровський.

— Тепер Наталка — тее то, як його — і згорблена, і зморщена, і беззуба, і порохня з неї тее то, як його — сиплеться. Давно вже час скинути її з п’єдесталю.

— Дарма, — знову обзивається Шашаровський.

— А якщо ви, пане режисере, надумали показувати людям цю — тее то, як його — стосорокчотирилітню дівцю, то наперед зверніться з нею до бьютіфул сальону, — нехай американки хоч трохи розглядять зморщки на її обличчі. Та й до пані Цісик, української дантистки, варт би було вам повезти Наталку: пані Цісик повставляла б їй — тее то, як його — штучні зуби.

— Яюсь обійдемося і без бьютіфул сальону, і без дантистки, — посміхається в телефон Шашаровський. — А ви, пане Мухо, приходьте сьогодні на виставу «Наталки Полтавки».

— Швидше мені — тее то, як його — на

долонях волосся виросте, аніж я піду дивитися на те — тее то, як його — старе опудало!

— Ні, ви все ж таки прийдіть, — далі умовляє Шашаровський пана Муху. — З дружиною прийдіть. За годину я вам пришлю квитки до театру.

— Якщо й прийду, — трохи поступається пан Муха, — то лише — тее то, як його — на п’ять хвилин. Не надовше! Щоб побачити, як ви, пане режисере, сядете — тее то, як його — з Наталкою в калюжу.

— Ну, хоч на п’ять хвилин прийдіть, — закінчує свою розмову з паном Мухою Шашаровський.

А ввечері панство Мухи вже сиділи в театральній залі українського клубу, що на 23-ій та Бравн вулицях, де новоутворений у Філядельфії театр має свій постійний осідок. Людей зійшлося повно-повнісінько! Квитки на виставу ще три дні тому розпродано. Дев’ята година. Розсовується на обидва боки завіса. Починається вистава.

— Касю, — звертається пан Муха до своєї дружини. — Я забув узяти свого годинника. Скажеш мені, коли буде п’ять хвилин по дев’ятій. Я піду додому. Ані хвилини довше!..

— Гаразд, Максиме, — обзивається пані Муха. — Я тебе попереджу.

На сцені ростуть зелені верби, цвітуть соняшники. З Терпелишиної мати виходить Наталка. Наблизилась до криниці, набрала води, співає: «Віють вітри, віють буйні, аж дерева гнуться...», далі починає свій перший монолог: «Петре, Петре!.. Де ти тепер?»...

— Максиме, — шепотить через якийсь час до чоловіка пані Муха. — П’ять хвилин по дев’ятій!..

— Дякую, Касю! Зараз я піду, — не перестаючи дивитися на Наталку, каже пан Муха. — Хочу побачити возного!..

На сцену вийшов возний Тетерваковський —

залицяється до Наталки. Наталка, після низки діялогів з возним, уже співає «Видно шляхи полтавськїї і славу Полтаву...», а пан Муха і не поворухнеться із стільця, щоб іти додому.

— Максиме, — торкає чоловіка в плече пані Муха. — Чому ж ти сидиш? Ти ж казав: «Зараз піду»...

— Хвилинку, Касю, одну хвилиночку, — запевняє її пан Муха. — Хочеться бодай одним оком глянути на виборного Макогоненка...

А після виборного Макогоненка панові Мусі забажалося «бодай одним оком» глянути на стару Терпелиху, далі — на Миколу, після — на Петра. Отак і просидів пан Муха на виставі «Наталки Полтавки» рівно дві з половиною години. А наступного дня дзвонить телефоном до нього Шашаровський і, так само як учора Муха, імітуючи мову возного з «Наталки Полтавки», запитує:

— А чого то ви, пане Муха, так довго — теє то, як його — засиділися вчора на виставі «Наталки Полтавки»? Ви ж казали: «На п'ять хвилин!»

— Не хотів вас ображати, — відповідає пан Муха.

— А чого то ви, пане Муха, — далі запитує Шашаровський, — наче той голодний вовк на младую ягницю, дивилися та видивлялися — теє то, як його — на стосорокочотирилітню дівцю?

— Хто там дивився? Навпаки, я ввесь час нудився.

— А чого ж то ви, пане Муха, — теє то, як його...

Зрозумівши, що Шашаровський глузує з нього, пан Муха як захвилюється, як загукає:

— Перепрошую, пане режисере! Дуже перепрошую! Хтось до мене з вулиці дзвонить!

І брязь телефоном — увірвав свою мову.

Та це ще й не все: наступної п'ятниці (вистави театру відбуваються щоп'ятниці), коли театр знову виставляв «Наталку Полтавку» (людей і цього разу було повно!), серед глядачів, кажуть, можна було бачити і... пана Муху, що вже вдруге прийшов дивитися на стосорокочотирилітню дівцю.

Отак, як самі бачите, читачу, пан Муха «скидав» з п'єдесталю «Наталку Полтавку».

Петро ВОЛИНЯК

Про те, з чим я не погоджусь

5 квітня відбулась у «Козубі» одна з цікавіших п'ятниць цього сезону. Треба сказати, що цього року в «Козубі» було чимало цікавих п'ятниць взагалі, бо сьогоднішня управа, зокрема голова «Козубу» І. Боднарчук, запросила на виступи кілька осіб із США, а крім того, було кілька цікавих вечорів місцевих авторів.

У п'ятницю, про яку пишемо, у «Козубі» виступав відомий літературознавець Юрій Лавріненко (Дивнич). Хоч тиждень перед тим він мав доповідь на Шевченківському святі в УНО, на його доповідь зібралось чимало вибраної публіки (яких 110—120 осіб), що з увагою вислухала його доповідь «50-тидесятиники й 60-тидесятиники в українській поезії — Нью-Йоркська та Київська групи молодих поетів».

Уже сама тема, її назва, не могла не заінтригувати публіку: одних цікавило щось дізнатись, почути щось нове про сучасну поезію в Україні й на еміграції, інших цікавило, як саме Ю. Лавріненко думає розв'язати цю проблему, вірніш, яку паралель він проведе між цими двома явищами в нашій поезії. Тому не диво, що публіки зібралось чимало.

Треба ствердити, що доповідь була вислухана з найбільшою увагою, кожен намагався не пропустити жодного доповідачевого слова, кожен намагався вловити і зрозуміти кожен його думку. По закінченні доповіді Юрія Лавріненка нагороджено такими щирими оплесками, як, може, нікого іншого перед ним на козубівських п'ятницях. Це свідчить про якість публіки, про те, що еміграція не «трупиче околешее», за висловом Сквороди,

а жива й творча частка нації, що люди прагнуть пізнати сучасне життя народу і завжди прийдуть послухати людину, від якої сподіваються почути щось нове, змістовне.

Можна було сподіватися, що по закінченні доповіді Ю. Лавріненка засиплють питаннями, відбудеться запальна дискусія. Але того не сталося. Правда, голова «Козуба» закликав публіку до запитань і дискусії, але якось невпевнено, пок-вапно. Це мені, — нехай не гнівається п. І. Боднарчук, — нагадало анекдоту як жид запрохував своїх гостей до обіду: «Ви будете кушать? Нет? Ну, очень хорошо, что нет!» Один з гостей, вважаючи очевидно, що він має право говорити від усіх, висловився, що доповідь, мовляв, така глибока, така змістовна, що питати нема чого, бо що ще можна додати до того, що сказано? Голова скористав з цього і запросив усіх на чай, а там, мовляв, можна буде «продовжити обмін думками».

Чому не поставлено питань доповідачеві і чому не відбулась дискусія? З двох причин.

Поперше, доповідь відбулась не так, як це личило б у літературно-мистецькому клубі. Доповідача відгородили від публіки «психологічним муром». Не знаю з якої причини, але він доповідав не з залі, а зі сцени. На сцену витягли якусь височезну професорську катедру чи сектанську проповідницю, поставили стола, за яким, щоправда, не було почесної президії, але сидів доповідач, голова «Козубу», який відкривав вечір і керував ним, Б. Олександрів, який представ- ляв доповідача публіці, і три чи чотири читці. У залі погасили світло, словом, усе відбувалось по-

над усяку міру «формально-етикетно». Складалося враження, що сидиш не в клубі, а на якійсь «всенациональній урочистості». Відомо ж, що коли ВИСОКИЙ ГІСТЬ промовляє з ВИСОКОЮ ТРИБУНИ, то «низький слухач» навряд чи осмілиться щось його питати...

Подруге, відомо всім, що не так давно на «Козуб» відбулася атака «непомільних революціонерів». Відомо також, що ці «ліворуцінери» дуже гострять зуби на Ю. Лавріненка (Та й на кого з творчої інтелігенції вони тих зубів не гострять?..), тому дехто побоювався, що як тільки почнеться дискусія, то це буде рівнозначне з хуліганством і хамством, то чого ж ризикувати підставити порядну людину, та ще й з далекого Нью-Йорку, під таку «дискусію».

А шкода, що так це все й закінчилось, бо доповідь Юрія Лавріненка в Торонті (І навіть і поза Торонтом!) обговорювалася довший час, а зміст цих обговорень йому мав би бути цікавий. А може був би й корисний.

Щодо мене, то я вважаю своїм обов'язком висловитись. Хоч би тому, що доповідь Ю. Лавріненка слухала публіка, серед якої було найменше 90% читачів «Нових Днів». Відомо, що в нашому журналі було цілий ряд статей, зокрема Сварогових, про так званих «модерністів». Можливо, у когось могло скластися враження, що «Нові Дні» поборюють «модерністів». Це буде помилкове враження. Критикувати — не значить поборювати. У свій час я писав, що сторінки «Нових Днів» відкриті для всіх «модерністів». Їх справа було скористатися з цього. Сьогодні я підтверджую свої слова: все, що «модерністи» пришлють, я видрукую. Але видрукую також і критику їх писання, якщо вона відповідатиме вимогам критики. Я вважав і вважаю, що поборювати якусь мистецьку течію (навіть і найбезглуздішу) способом заборони друку, способом творення перешкод мистцям мати контакт з читачем чи глядачем — є злочином. Це рівнозначне із запровадженням поліційного терору, що сьогодні можливе тільки в так званому СРСР, а фактично в Росії.

Тому я сподіваюсь, що Юрій Андріяннович Лавріненко, якого я завжди шанував і шаную, сприйме мої завваги до його доповіді не як виступ проти нього особисто чи проти Нью-Йоркської групи, а як намагання шукати істини, допомогти декому краще зрозуміти деякі дуже важливі питання нашої культури, зокрема поезії.

Юрій Лавріненко — поважний літературознавець-дослідник, автор кількох солідних наукових праць, видрукуваних українською й англійською мовами, тому йому не личить тенденційність навіть у доповіді в якомусь мистецькому клубі. А його доповідь у «Козубі» була тенденційною від початку й до кінця. І це я хочу довести.

Почав він свою доповідь словами: «Я був акушеркою при народженні Нью-Йоркської групи поетів». Відомо, що без акушерки, чи бодай без вправної баби-повитухи, дитину родити важко. Часом вона може родитись навіть мертвою. Мені здається, що Ю. Лавріненко, говорячи про своє «акушерство», був занадто скромним: чи не точніше було сказати, що він був якщо не матір'ю, то

принаймні батьком Нью-Йоркської групи поетів? Обов'язком батьків є не тільки дитину родити, а й «вивести її в люди», забезпечити їй місце під сонцем. Ю. Лавріненко є зразковим батьком — він використовує навіть молодих поетів в Україні, щоб підняти авторитет Нью-Йоркської групи. Зі змісту виходить, що він тільки з цією метою й виступив з доповіддю в «Козубі».

Почнемо з самої назви доповіді: «50-десятники й 60-десятники в українській поезії — Нью-Йоркська та Київська група молодих поетів». З самої назви видно тенденцію узалежнити появу «шестидесятників» від існування «п'ятидесятників», себто нью-йоркських «модерністів», яким Ю. Лавріненко, як дбайливий опікун, придумав назву «шестидесятники» після того, як на початку цього десятиріччя в Україні появилася ціла плеяда молодих поетів, більше чи менш талановитих, але дуже відважно дерзаючих.

У своїй доповіді Ю. Лавріненко просто узалежнив появу «київської групи молодих поетів» від Нью-Йоркської групи. Його відвага пішла аж так далеко, що він, не моргнувши навіть оком, зробив відкриття «символіки єдності» цих груп у тому, що «Ліна Костенко і Емма Андієвська навіть народилися в один день — 19 березня...» Якби не «висока трибуна» і якби відбулася дискусія, то Юрій Лавріненко наслухався б дуже багато неприємних речей за цю, вибачте за вираз, «символіку».

Для ясності треба сказати, що ніякої «Київської групи» молодих поетів не існує. Молоді поети й поетки України (Ліну Костенко до них ніяк зарахувати не можна — ані за її поетичним доробком, ані за літературним досвідом, ані, порівняно, навіть за віком) далеко не всі скупчені в Києві: вони є в Харкові, Одесі, Дніпропетровському, Кривому Розі, Львові і навіть по селах Чернівецької чи Чернігівської областей. Ніякої творчої спільної манери вони не мають. Єдине, що їх єднає, це більша чи менша талановитість, молодеча щирість, чистота почуттів, високий гуманізм і любов до України, її народу, природи — майже кожен з них задекларував цю свою любов бодай одним віршем. Та кожен з них говорить про це все своїм власним стилем, чи бодай натяком на нього, бо мова ж тут про поетів, які роблять перші кроки в літературі. Про якусь групу чи об'єднання їх нема й мови. Ю. Лавріненко все це прекрасно знає, але говорить про «Київську гупу», бо треба зробити паралель для Нью-Йоркської групи.

Єдиним доказом «залежності» існування «Київської групи молодих» від Нью-Йоркської для доповідача є «спільність» чи подібність якоїсь метафори у відомому нашим читачам вірші Ліни Костенко «Віхола» з метафорою якогось вірша Емми Андієвської, бо вірш Андієвської «написаний раніш від «Віхоли» Ліни Костенко...» Слухачі, звичайно, мусіли брати це твердження на віру, бо доповідач навіть не пробував своє твердження доводити цитуванням обох віршів: мовляв, мусите мені вірити, бо це говорю я, — акушерка Нью-Йоркської групи...

Другим доказом «спільності» обох груп є, на думку Ю. Лавріненка, те, що «вони, як і поети

Нью-Йоркської групи, хочуть звільнити поезію від ролі служниці...» Більшого загальника важко і знайти. Якби це говорив не Ю. Лавріненко, а хтось інший, менший за нього, то ще сяк-так можна було б «проковтнути» цю голу й нічим не вмотивовану фразу, яка сказана виключно для того, щоб переконати слухача в «подібності» молодих поетів в Україні до нью-йоркських «модерністів». Для чого це потрібно? А от для чого: українські молоді поети втішаються любов'ю й повагою на еміграції, отожд, як ти любиш Ліну Костенко, то люби ж і Емму Андієвську, бо це майже двійники — вони навіть народилися в один день!

Чимало було сказано про ізоляцію молодих поетів в Україні від світу, від нових літературних течій, осягів у поезії і т. д. Це правда. І в цьому велика шкода, бо на Заході, крім так званих «модерністів» і абстракціоністів, існує і справжня література. І знати її бажано. Але чи варто промовчувати факт, що за останні роки в Україні появилася чимало якісних перекладів дуже якісних творів (класиків і сучасних), що в Україні вагу перекладу розуміють і всіма силами намагаються зламати плян окупанта заступити український переклад російським. Нема місця перелічувати перекладені твори. Ю. Лавріненко ж запевняє слухачів, що дуже велика роль Нью-Йоркської групи саме в перекладах з чужих мов, бо в Україні перекладають «лише лівих поетів Заходу», а от, мовляв, один з «модерністів» переклав Пабла Неруду... Я не хочу применшувати значення Нью-Йоркської групи, але хочу тільки показати, як Ю. Лавріненко буквально «тягне за вуха» все, щоб тільки підняти авторитет «модерністів», тому пригадаю, що Пабла Неруду перекладали в Україні ще й тоді, як ми з Ю. Лавріненком були дома, ну, і пригадати, що Пабло Неруда все таки лавреат Сталінської премії... Більше нічого не варто з цього приводу говорити.

Не можна не відзначити й такого факту. Доповідач запевняв, що «київські шестидесятники» часто-густо позбавлені змоги друкуватися в таких літературних виданнях, як «Вітчизна» чи «Літературна Україна», а друкуються в «другорядних виданнях», як, наприклад, «мало кому відомий комсомольський журнал «Зміна» тощо». Людина, що не дуже то обізнана в справах, мусить вірити Ю. Лавріненкові на слово. А, між іншим, це теж не відповідає правді, бо коли в доповіді мовилось більше всього про Івана Драча й Ліну Костенко (ніби більше нема молодих поетів в Україні), то саме цих два автори друкуються здебільшого у «Вітчизні» і в «Літературній Україні», а не в «Зміні». Іван Драч тільки два своїх перших вірші видрукував у «Зміні».

Крім того, від Ю. Лавріненка можна було чекати з'ясування ролі літературних журналів у вихованні молоді зміни літераторів взагалі. Правда, «Вітчизна» — офіціоз СПУ України, а «Зміна» — тільки орган ЦК Комсомолу України. Але «батьки літератури», оті орденоносні черевані, так опікуються «Вітчизною», що якщо хочете шукати своєї думки, якогось натяку на дерзання (справжнього дерзання в Україні ще нема), то мусите відкинути «Вітчизну», а шукати за цим усім у

«Дніпрі» і в «Зміні». До речі, це опікування «Вітчизною» довело її до того, що тираж її з року в рік падає, і в цьому році вже упав до 16.000. В той самий час тиражі «Дніпра» і «Зміни» невпинно зростають і сьогодні тираж «Дніпра» — 48.900, а «Зміни» — 85.000. Тираж «Зміни» — нечуване досі в українській історії «чудо»: «Зміна» в цій ділянці досить успішно конкурує з російськими журналами, які в СРСР, звичайно, зветься «всесоюзними». Чи не варто б розглянути питання, чи саме не такі журнали, як «Зміна», найбільше спричинились до появи цілої плеяди молодих літераторів в Україні? Замість цього Ю. Лавріненко кидає необгрунтовану фразу про те, що молодим талантам не дають ходу до великих журналів...

Хотів би відзначити ще занадто велике наголошування значення форми. Звичайно, форма дуже важить у поезії. Хто ж це заперечує? Кожне покоління вносить щось нове у форму. Те, що ще недавно було новаторством, сьогодні нікого не зворушує. Тому дуже важить, ЯК поет говорить, а не тільки ЩО він говорить. І тут я згоден з Ю. Лавріненком. Та якщо ми тільки цікавимося отим «як», а зовсім знехтуємо «ЩО», то нічого в нас не вийде: дуритимемо самі себе і своїх читачів чи слухачів. А ось саме те «ЩО» наш шановний доповідач у своїй доповіді старанно обминув. Цілком зрозуміло чому: порівняння змісту поезій Нью-Йоркської групи зі змістом поезій молодих поетів в Україні не було б на користь першим. А так виходило, що різниці нема.

А про це варто було б говорити. До речі, я далекий від «тотального захоплення» творчістю молодих в Україні. Якщо, наприклад, Іван Драч написав чудову поему «Смерть Шевченка», то я її мовчки подаю читачам «Нових Днів»: читайте й тіштесь! Але якщо той же Іван Драч, женучись за оригінальністю, друкує вірша без жодного розділового знаку, то я посміхаюсь і не звертаю на нього жодної уваги. Бо й над чим же тут ахати і охати? Адже ще довго, довго перед тим, поки Іван Драч народився на світ Божий, — Павло Тичина видав цілу збірку віршів («Чернігів») без розділових знаків! Що ж це за «модернізм» такий? Ще покійний Порфирій Горотак викпив намагання будь-що бути оригінальним:

Хочу бути оригінальним!
На вершку Монбляну
Ставлю фортепіано —
Хочу жити пірамідально!

Останніми роками на еміграції відбуваються перегони за формою. Живемо в добі своєрідної «метафорної гарячки»: оригінальна (часом навіть аж до безглуздя!) метафора стала мірилом якості в поезії. Було б неприємно мені почути, що, мовляв, Волиняк не дооцінює метафори. Ні, я знаю її ціну, але навіть і найдотепніша метафора поезії не створить, бо вона ж тільки один із допоміжних засобів поезії. Якщо, для прикладу, я за допомогою найоригінальніших метафор оспівую гусеницю чи... купу гною, то поезії в тому таки не буде: гусениця лишиться гусеницею, а купа гною — купою гною. Мені можуть закинути,

що я «перейскравлюю» приклади. Ні, бо якщо ви прочитаєте хвалену й перехвалену збірку Емми Андієвської «Риба і розмір», то переконаєтесь, що мої приклади дуже й дуже делікатні. Ось один вірш тільки:

Якщо ти мене зрадиш,
Я тебе каструю.
Я останній раз кажу тобі:
Не задивляйся на того бородача
З короткими ногами,
Що бахвалиться величиною свого фаллоса,
Як м'ясник,
Що вихваляє м'ясо, засиджене мухами,
Поплескуючи по ньому долонею.
Запевняю тебе, його фаллос
Не вартий старої підосви.
Все це лише видимість і бахвальство.
Він профан,
І йому задовольняти хібащо овечок.
Вір мені, я його знаю,
Він не тямить навіть абетки кохання.

Як бачите, мої приклади аж занадто делікатні. Тим більше, що під «овечками», очевидно, треба розуміти жінок, а ця «натхненна поетична розмова» відбувається між двома чоловіками...

Ще в двадцятих роках Михайль Семенко, намагаючись освітати всесильність електрики, писав, що в електричній добі «електролямпою кобили робитимем лошата МИ». Це було дуже грубо, але порівняно з «фаллосним модернізмом», Семенко виглядає дуже чистою людиною, здоровою, не заламаною морально. Він намагався ходити в поезії вгору ногами, але без штанів прогулювався так не пробував... Це був просто «електрофікований, модерний парубійко» в поезії, який шукав оригінальності. І часом навіть її знаходив.

А ось два вірші Ліни Костенко:

ЛИСТ

На одному з малих полустанків я чекаю поїзда зранку. Влаштувалась в кутку на лаві, щоб мене не займали цікаві. Протяг має в'дливий присмак сизого диму, і стоїть неумитий присмерк за розхитаними дверима.

Десь там брязкіт і скреготіння, залізничний постійний шум... Я поклала папір на коліно, я стривожені вірші пишу. Наче прозу пишу — без розбивки на рядків розмаїті пласти, щоб здавалось на перший погляд, що пишу я звичайні листи.

Власне, це недалеко від правди.

Інша форма — той самий зміст. Адресовані людям вірші — найщиріший у світі лист.

СМІХ

На вулиці — я чую крізь вікно — сміється жінка штучним сміхом.
Мабуть їй сумно, але жінка хоче,
Щоб їй хотілося сміятись.

А я дивлюсь на ріки темних вулиць,
на голови веселих ліхтарів,
одягнені в малі кашкети з жерсті

і на моє високе підвіконня
каштани білі квіти подають...

А я дивлюсь і думаю про вірші,
Коли їм сумно — хай вони сумують.
Хай тільки не сміються штучним сміхом,
бо щирі люди закривають вікна.

А ось ще один віршик — про любов (з тієї ж збірки):

Признаватися, може, й не варто,
щоб не знав ти і щоб не відав,
як, приклавши лінійку до карти,
виміряю між нами віддаль.

Сантиметри старанно множу.
Кілометри ретельно ділю.
І з усіх підрахунків виводжу,
Що, мабуть, я тебе люблю.

Так починала свою літературну кар'єру Ліна Костенко. Я навмисне подаю вірші, взяті просто навмання, з її першої збірки. Тепер Ліна Костенко, здається, у стократ змушнена, у стократ стала глибшою. І тільки це, бо вона ж лишилася такою ж чистою, такою благородною й ніжною, такою ж скромною, такою ж людинолюбкою, як була і на зорі своєї творчості.

А Ви, дорогий Юрію Андріяновичу, запевняєте, що Ліна Костенко і Емма Андієвська в один день народились? Вибачайте, але я не вірю...

Як можна порівнювати те, що не порівнюється? Як можна легковажити аж до того, щоб шукати чогось спільного в Емми Андієвської і в Ліни Костенко («вони навіть народилися в один день — 19 березня»)? Як можна вимовляти їх імена поруч і читати їх вірші на одному вечорі, як явища одного порядку? На жаль, Ліна Костенко запротестувати не може, бо її тут нема. Дозволю собі запротестувати від її імені, цитатою з її поезії «Кобзареві»:

О, скільки стало в нашому столітті
скалічених і безнадійних душ!
Ну, що ж, не дивно,
покрутився глобус
в диму, в пожежах, у кривавій млі.
Захворів дехто на морську хворобу,
хитається на палубі Землі.
Розхитаний, спустошений і кволий,
біда, якщо в мистецтво забреде,
шукає форм, небачених ніколи,
шукає форм, нечуваних ніде.

І тут же — просто шукачі
прокорму,
і шахраї і скептиків юрма —
шукають найсучаснішої форми
для того змісту,
що в душі нема.

Здається, що все зрозуміле. Коментарі таки зайві.

Може хтось подумає, що я тільки даремно прискіплюю до доповідача, бо міг же він просто забути про цю поезію. Ні, забути не міг, бо цей вірш читався на вечорі. А зразу ж після нього.

ніби на жарт, читався «глибокодумний» вірш Еми Андіївської про «цибатих янголів», які повиставляли з картоплі свої «товсті зади...».

Закінчив свою доповідь Юрій Лавріненко тим, що для успішного розвитку української поезії треба киянам дати доступ до Заходу, а Нью-Йоркській групі поетів — до України. Не можу поминути й цього, бо це теж тільки фраза. Адже нью-йоркські модерністи мають повний доступ до України: вони можуть читати все, що в Україні друкується. Але, мабуть, не хочуть читати, бо Юрій Лавріненко розповів, що «модерніст» Юрій Тарнавський тужить за «українським Вебстером» («Коли ми матимемо свого Вебстера?!»). Від цих слів аж тхне почуттям національної меншевартості. Можна б йому (І треба було б!) дати дві наших енциклопедії. Освіченій людині вони стануть у пригоді завжди. А Ю. Лавріненкові, замість солідаризуватися з Ю. Тарнавським, треба було порадити йому: «Ти, духовий мій синашу (Бути акушеркою при народженні до чогось же зобов'язує!), не обмежуйся словниковою ерудицією, а берись но за грубі книжки, якщо справді хочеш щось знати і щось створити». Бож словник — це тільки довідник. І тільки для високоосвіченої, культурної людини. Якщо людина не має ґрунтовних знань, то навіть і найкращий словник їй не допоможе. А якщо мова про людину, яка претендує бути творчим інтелектом, то навіть пошкодить.

Я згоден з Ю. Лавріненком, що поезія не має бути служницею. А чи погодиться він зі мною, що літературознавство і критика теж не сміють бути служницями? Що тенденційність, наперед задані висновки, не сприятимуть розвитку літератури, а стримуватимуть його?

У доповіді Ю. Лавріненко кинув був цікаву думку: «Молодих поетів в Україні не можна назвати «буржуазними націоналістами» в такому розумінні, як цей термін вживає окупант. Але вони великі українські патріоти». Це правда. Отож чи не пора б нам, еміграції, бодай спробувати зробити аналізу становища в Україні? Варто б з'ясувати, які причини привели до того, що старше покоління в Україні, служить окупантові не за страх, а за совість, а молодь (не маю тут на увазі тільки поетів чи літераторів взагалі) виявляє такий органічний патріотизм, який сьогодні можна б назвати не буржуазним, а «комсомольським українським націоналізмом». Пора б також пояснити глибинний гуманізм молодих літераторів в Україні, їх світлу віру в людину, в правду, їх величезну пошану до нашої літературної спадщини. Це все нова якість, яка появилася тільки в повоєнних роках. Кожному зрозуміло, що це не наслідок людоненависної і людовбивчої теорії марксизму-ленінізму, що це не викликане якимись політичними заходами російських окупантів і їх партії, а навіть навпаки — це цього окупанта дуже турбує. Поруч в цим виникає інше питання: який вплив це матиме на справу визволення нашого народу, себто чи не пора б нам подумати над зміною тактики нашої визвольної боротьби?

Думав я написати лише кілька завваг. Та ко-

ли через пару днів по доповіді Ю. Лавріненка довідався про реакцію читачів «Нових Днів» на неї, як побачив, що дехто не в силі розібратися в цьому всьому. то вирішив з'ясувати все докладніше, бо стою на засаді, що читачі «Нових Днів» мають бути інформовані про все об'єктивно. Або принаймні знати два погляди на справу, щоб мати змогу думати й аналізувати самим.

Іван ДРАЧ

ОДА ЧЕСНОМУ БОЯГУЗОВІ

Ти вбив свій горизонт і небо отруїв,
Лав дулю сонцеві і плюнув в очі хмарі.
Живеш повзком, і помисли свої
Ростиш в клоаці з підлістю у парі.

Багатогранний ти аж круглий, ніби вуж,
Білоголовий метр із чорним піднебінням,
Співаєш пісню все одну і ту ж,
Що рахітичне наше покоління.

Так! Ми не густо кричимо «ура»,
«Ура» в нас пахне хлібом і станками.
А здохнути тобі давно прийшла пора,
А нам —

покласти на язик твій
камінь.

Люблю я Вас і віддаю чолом —
Стружу для Вас міцні дубові мари.
Пишіть!

Колись мій Тузик за столом
Перечитас Ваші «мемуари».
м. Київ.

(«Пропор», ч. 1, 1963, Харків.)

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ
і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей
усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдовolenня та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

МОСКВА, СОЛ ГЮРОК І НАШІ ПРИМІТИВИ

Газета «Радянська Культура» від 24 лютого цього року подала вістку, яка вельми втішить еміграційних примітивів, що усердно позують на націоналістів, на своєрідних «безпомільних спасителів нації», а може й цілого світу.

Ця вістка має такий заголовок: «Я везу в Нью-Йорк приємні новини». У ній відомий американський імпресаріо Сол Гюрок розповідає про нові контракти на виступи радянських артистів у США.

Пан Гюрок пише, як то в 1956 р. почалась радянсько-американська культурна виміна з виступів ансамблю танців народів СРСР під керівництвом Ігоря Мойсеєва. Він захоплено розповідає про «триумфальну поїздку цього чудового колективу», як «Про феноменальний успіх мойсеєвців багато писала світова преса... гастрольне турне цього казкового ансамблю замість восьми тижнів тривало десять з половиною...» і т. д.

Читач міг би сподіватись, що далі п. Гюрок скаже щось і про ансамбль українського танцю під керівництвом Павла Вірського. Але ні! Далі він говорить про «Берьозку» і, отак собі, між іншим, згадає, що «американці з захопленням аплодували... запальним, темпераментним танцям, казковим хореографічним сценкам ансамблів України, Грузії».

Далі вихваляє радянських гастролерів у США — Великий Балет, Давида Ойстраха, Леоніда Когана, Святослава Ріхтера, Зари Лопуханової і т. д.

Та найголовніше для наших політичних вуличників буде те, про що домовився п. Гюрок з Міністерством Культури СРСР. Про це він повідомляє таке:

«Для нашої країни заплановані концерти Давида та Ігоря Ойстрахів, Мстислава Ростроповича, Марини Мдівані, Московського камерного оркестру... Я щасливий, що американці зможуть у цьому році познайомитись з театром ляльок Сергія Образцова, слава про якого облетіла весь світ».

Та може хоч у наступному році п. Гюрок привезе у США якийсь український колектив чи соліста? Не турбуйтеся! І про це докладно (і з радістю та гордістю за успіхи «старшого брата!») докладно розповіли в «Радянській Культурі»:

«В Міністерстві культури ми обговорюємо і перспективні плани гастролей. В майбутньому, сподіваюсь, до нас знову прийдуть мойсеєвці, артисти Ленінградського балету, Еміль Гілельс, Галина Вишневіч, Леонід Коган та інші зірки радянського мистецтва».

Отже, турбуватись нашим «націоналістам» нема чого: про Україну та її народ і культуру у США скоро ніхто нічого не почує принаймні протягом ближчих років. Деякі організації можуть самоліквідуватись «за ненадобністю», бо не буде нагоди поборювати українську культуру. Щоправда, перед самоліквідацією варто зробити бодай одну демонстрацію вдячності з транспарантами, на яких буде написано гасло: «Слава й дя-

ка п. Гюрокові та керівникам Міністерства культури СРСР за їхню щирі співпрацю з нами, за те, що вони не дають змоги українським мистцям вийти в світ!»

А одному канадському часописові доведеться написати редакційну на тему: «Дін Раск і його теза, що Україна і Грузія традиційні частини Росії підтверджується самим життям. Слава геніальному державному секретареві США, що справи культурного обміну віддав у певні руки нашого природного союзника — Сол Гюрока». А місце, яке досі в цій газеті так щедро віддавалося на обливання помями українських культурних і політичних діячів на еміграції і в Україні, ця газета мусить тепер зужити на поширення відділу довідок про ціни вгодованих і невгодованих свиней, старих кнурів і безплідних свиноматок, які йдуть на погану ковбасу. Це буде, звичайно, корисніше, ніж поборювати провідних діячів еміграції і найвизначніших діячів культури в Україні.

Як бачимо, п. Сол Гюрок увійде в історію України, як безприкладний український «націоналіст», як борець проти «українських скакунів» і «Рушничка-павучка», як людина, що врятувала українську еміграцію від українського культурного «троянського коня». Якщо він доживе до часу, коли наша нація визволиться з-під російського окупанта і коли настане час нагороди керівників деяких організацій (і редакторів!) за їх «революційну акцію» орденом лицарів «Старого кнура й безплідної свиноматки», то він має чималі шанси стояти бодай у задніх рядах кандидатів на цю почесну відзнаку...

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

“СОНЯШНИК”

ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки

(у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

- У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.
- У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.
- У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-класиків.
- У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в “Нових Днях”.

ЗВІДКИ ВЗЯЛОСЯ СЛОВО «ДЕВ'ЯНОСТО»?

Під таким наголовком з'явилась замітка у «Народній волі» (28. 12. 1961), разом із гаслом «Пізнаймо нашу мову». Автор С. Лотишка твердить, що «дев'яносто» слово «московське», і належить воно до тих слів, які «московські більшовики пропихають... в українські видання». А за кордоном їхні поплентачі вживають це слово в своїх виданнях, обурено додає С. Лотишка.

Це помилка. «Дев'яносто» — слово українське. Професор Юрій Шерех розглядає його, як слово наше, у своїй праці «Нарис сучасної української літературної мови» (Бібліотека українознавства НТШ, Мюнхен 1951, стор. 252, 256). Те саме — М. К. Грунський і П. К. Ковальов у книзі «Нариси з історії української мови» (Львів 1941, стор. 177). Слово це реєструють такі словники нашої сучасної мови: Голоскевича (Правописний словник), Ізюмова (Правописний словник), Андрусишина (українсько-англійський), Онацького (українсько-італійський), Кузелі — Рудницького (українсько-німецький), Саластина (англійсько-укр.). Свідомо покликаюся на видання небільшовицькі. Зарахувати їх авторів до комуністичних поплентачів — трохи завідважно! Отже більшовики не могли змусити названих мовознавців брати це слово з мови російської. Брати й не треба, бо воно в нашій мові від давньої давнини.

І. Срезневський у своїх славних «Матеріалах для словаря древнерусского языка» подає як джерело до цього слова «Грамоту Бенка», тобто лист Бенка, «старости Галицького і Снятинського», написаний у Коломиї 1398 р. В цей час не може бути ніякої мови про якісь російські впливи в Галицькому Покутті. Бо де ж тоді ще була Росія?!

З відомої мені літератури, найбільше уваги історії слова «дев'яносто» присвятив С. П. Бевзенко з Ужгородського університету у книзі «Історична морфологія української мови» (Ужгород, 1960): «Замість старовинного «дев'ять десят» уже з XIV ст. починає вживатися в пам'ятках числова назва «дев'яносто». Представлена вона рядом випадків вживання, при чому без відповідних старих паралелей, в українських грамотах (підкреслення моє. М. Д.) XIV—XV ст... З часом ця нова назва зовсім витіснила з ужитку стару на всій території східного слов'янства, хоч у ряді південно-західних українських говорів збереглися також рефлексі старовинної форми» (дев'ятдесят)... Питання про утворення числівника «дев'яносто» до цього часу ще не розв'язане, хоч воно було в полі уваги ряду учених ще в 70-их рр. минулого століття... Цікавим є також пояснення професора О. О. Потебні, який вважав, що «дев'яносто» утворилося за способом віднімання (за зразком латинського ундівігенті)» (стор. 245-6).

Добре пропагувати гасло «Пізнаймо нашу мову», але, якщо за це беремось, пізнаваймо її ґрунтовно.

Михайло ДОБРЯНСЬКИЙ

ДРАМА М. КОВШУНА В АВСТРАЛІЇ

Минуло вже понад шість років відтоді, як драма М. Ковшун «Епілог прийде» була нагороджена на конкурсі на драматичний твір в Австралії. Крім цього твору, тоді було нагороджено та відзначено ще кілька п'єс, але з них на українській сцені в Австралії були поставлені тільки комедія Діми «Наші знайомі» та п'єса В. Нетича «Ліс шумить». Останній твір був поставлений минулого року молодечим театром при СУМ-і під керівництвом артиста і режисера Яр. Гевка.

Окрилені успіхами своєї першої вистави, вони взяли до постанови багатовідшуканий і тяжкий до постанови твір — нагороджену драму згаданого вище М. Ковшун «Епілог прийде». Ця річ відразу припала до серця молодим ентузіастам на чолі з режисером п. Гевком. І ось тепер, відзначаючи 30-річчя голоду в Україні, організованого Москвою, 31-го березня 1963-го року на сцені Укр. Нар. Дому в Ессендоні (біля Мельбурну) цей твір побачило понад 700 глядачів. Та не вважаючи на те, що серед виконавців ролей був один фаховий тільки артист, і що твір вимагав не абикої гри, в залі, мабуть, не було жодної людини, яка не захопилася б і грою, і змістом твору.

Микола Ковшун у своєму творі майстерно відобразив відомі криваві часи сталінської епохи в Україні, коли мільйони українців були арештовані, заслані в Сибір або розстріляні чи замучені голодом. Тож не даром автор до свого твору, як motto, поставив пророчи і актуальні ще й тепер слова великого Тараса:

...Нема сім'ї, немає хати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб не заплакані ходили,
Не катувалися в тюрмі
Або в далекій стороні...

Короткий сюжет твору такий: дія починається у приміщенні вчителя середньої школи Гната Шавлія (В. Коцюмбас) та його дружини вчительки Ольги Михайлівни (Люба Лапан), де їхні дочки Наталя (Христя Сорока) та Маріячча (Ксеня Метлюк) влаштували маленьку вечірку з нагоди закінчення середньої школи, запросили також своїх приятелів по школі Бориса Двоєла (Юрко Коцюмбас) та молодого поета-початківця Склярину (П. Сенія). Сюди ж завітав і їхній улюблений вчитель Василь Петрович Волошук (Яр. Гевко). Веселі розмови й жарти переходять фактично у прощальну зустріч, бо всі вони мають їхати до міста до університету чи інститутів.

Сцена розмови Василя Петровича із майбутніми студентами, а, може, й науковцями, артистами, вчителями — одна з кращих у п'єсі. Артист і режисер Гевко, хоч його амплуа — це комічні ролі, чудово зіграв ролю досвідченого патріота вчителя й порадирика. Його слова просякнуті батьківським теплом, знанням життя й обставин страшної дійсності. За кожним словом захований глибокий зміст, як пройти в майбутнє, щоб «не помести своєї душі на базар», а стати корисним своєму поневоленому народові. Він цих слів не каже, але це брижить у кожному його реченні.

Та коли вечірка закінчилася і молодь ще пішла трохи прогулятися, до приміщення приходять енкаведисти і заарештовують господаря хати Гната Шавлія. У родинку прийшло нещастя і коли по Наталю й Маріячку заходять їхні приятелі, щоб їхати разом до міста, вони, будучи пригнобленими нещастям, відмовляються. А їхню матір, Ольгу Михайлівну, тим часом викидають із спілки вчи-

телів, як дружину ворога народу, за що голосували всі колеги. Щоб якось себе врятувати, треба зректися свого чоловіка, що вона й робить, за порадою вчителя Волощука, після довгих вагань.

Люба Лапан, недавня учениця нашої Рідної школи, яка закінчила також театральний курс, має добрий звучний голос, майстерно грає ролі дружини Шавлія, на що звернули увагу всі глядачі. Вона так природно передає трагічні моменти, переживання родинного горя, що у багатьох глядачів на очах бачимо сльози.

Третя дія переносить нас в тодішню атмосферу життя студентського гуртожитку. Крім Двоєна і Скорини, бачимо нові постаті студентів — це Давид (П. Цькун) та Лакузенко і Булат, ролі яких виконують двоє молодих людей, що мають однакові імена й прізвища — два Дмитри Моравські.

Пізніше серед них з'являються Наталя та Маріянна. Двоєна, що виступає як ортодоксальний марксист і комсомолец, залиняється до Маріянки, яка раз-у-раз охолоджує його філософські тиради, переконливими фактами окупаційної кривавої дійсності: "Ах, Борисе, — говорить вона з ніжністю і глибоким переконанням, — мені здається, що цією філософією смердять навіть борщ та наша з прилого пшона у студентській їдальні".

Іноді у них доходить до напружених розмов-супинок, але реальні й незаперечні факти, майстерно владені в уста Маріянки майбутньої артистки, а може й поетки, ролі якої виконує здібна Ксеня Метлюк, що вже не раз захоплювала глядача своєю грою, щораз роззброюють замотелеченого марксиста, постать якого не менш майстерно, поруч Ксені, виконує багатонадійний і талановитий Юрко Коцюмбас.

Та студентам, що добре бачать, що робиться навколо ім'ям партії і уряду, тяжко затуманити очі марксизмом чи лєнінізмом. Поет Скорина теж раз-у-раз кидає влучні міркування про дійсність. На репліку Маріянки, що "До поетів музи летять, як бджоли до меду", Скорина відповідає:

— То було в часи романтики. Тепер музи летять здебільша на добрий гонорар. У трести, до катедр філософії, а найчастіше — у храми державної безпеки. Поети ж насамоті творять у злиднях.

Або до Бориса він каже: "Доки партія не з'їла в тобі голосу народу, ти зостанешся Борисом Двоєном".

Розмови й дискусії поміж студентами глибокі змістом, рясніють дотепами, ідейно насичені, хоч не завжди відверті, але типові й характерні для студентської молоді тих часів.

Студент Булат, що побував уже рік на засланні, у щирій розмові з Наталею розповідає їй про жахи концтаборів, про знущання над людьми, про загибель безлічі людей. Від нього в розпачі довідується вона, що разом з ним тікав із заслання і її батько, але загинув по дорозі.

Четверта дія кульмінаційна. Терор влади посилюється. Інститутські таблиці вже не вміщають списків звільнених студентів. Енкаведе заарештовує Скорину й Бориса Двоєна. Рятуючись, до міста тікає вчитель Волощук та вчителька дружина Шавлія, ховаючись під іншим прізвищем. Але її пізнає голова місцевому Шапалова і їй загрожує звільнення з праці. Її дочка Наталя не витримує цього знущання і кінчає самогубством.

Та кінець, хоч і трагічний, все ж не роззброєє стійких і мужніх. Маріянка не розгублюється. Вона мужньо, стримуючись від розчулення, закликає: "...Перед нами

далека ще дорога. Ще наші ноги битимуть і терен і сніги. Ще нашими кістками міситимуть болота. Нам треба серця з криці, а душі із вогню. Нам треба в руки сили Острияниці — гартовані мечі"...

Підсумовуючи все попереднє, слід підкреслити заслугу автора, що він зумів майстерно змалювати кривавий шмат підрадянської дійсності, зумів створити низку типових постатей, не схожих одна на другу, уклав у зміст твору потрібний ідейний напрямок, показав лице і дії окупанта. А заслуга молодечого театру, зокрема велика праця режисера п. Яр. Гевка, що він спромігся такими молодими силами донести думки й ідеї твору до глядача і глибоко схвилювати його.

Немає місця давати детальнішу характеристику й оцінку виконання кожної ролі, проте варто зазначити, що загальний успіх був незаперечний. А гра таких як Ксеня Метлюк, Люба Лапан, Юрко Коцюмбас, Христя Сорока, не кажучи вже про самого артиста Яр. Гевка, для молодечого театру були дуже успішними. Їхню гру вигідно доповнили решта учасників: В. Коцюмбас, П. Сенів, що грав поета, два Моравських, П. Цькун, Я. Кулик, І. Моравський, І. Дудна. Доброму успіхові сприяла і праця виконавця декорацій п. Василя Пундяка та тих, що робили звукові ефекти.

Зрозуміло, що в поставі театру з досвідченими акторами, твір може прозвучати ще сильніше. Бо, ясна річ, молодь не завжди може вийти у складних ситуаціях твору однаково бездоганно. А тим часом четверта дія вимагала особливої майстерності. Одним з недоліків у виставі була мова, зокрема наголоси, наприклад: поДій, гАньбило, впАду, морфій, Гнат МихайлОвич, замість МихАйлОвич, ЛюдствО, знівЕчили, ручника, замість рУШника, глУбоОко, божествЕнне, досЙтЬ, нишпОрять, стежАть, всмОктала, заздрЮ, Твого смИчка, наздожЕну, чортовЕ тощо.

Мова невід'ємна частина мистецької гри, тож і цієї сторони праці не можна занедбувати. Зрозуміло, що еміграційні обставини дуже зле впливають на мову молоді, але й на це є ліки. Сподіваємось, що наступна вистава пройде, як і належить, ще з більшим успіхом. А це ж була тільки друга. Та крок між першою і другою був великий. Заслуга молодечого театру і в тому, що він перший поставив цей цілеспрямований і глибокозмістовний твір, якраз в Австралії, де він був народжений.

**

Захоплюючись вдалими виставами, наш еміграційний глядач часто забуває про авторів. Тож кілька слів про автора драми "Епілог прийде" Миколу Ковшуну. Наш шановний автор походить із Полтавщини. Народився 1901-го року. Після початкової школи на селі, кілька років вчився в Миргородській Художньо-Керамічній школі ім. М. Гоголя. Пізніше закінчив літературно-лінгвістичний факультет Київського Університету. У поглибленні його освіти чималу допомогу подали літературознавець М. Гуглинський та відомі маларі Опанас Сластєн та Фотій Красицький, що дуже цікавилися самі літературую і всіляко допомагали молоді на перших кроках їхньої літературної творчості.

Дружуватися М. Ковшун почав з 1924-го року. Спершу друкував у газетах нариси та мініатюри. Великою мірою М. Ковшун зобов'язаний допомозі й порадам в літературній творчості таким письменникам, як Олександр Слісаренко, Микола Філянський та академік Сергій Єфремов, з якими він мав особистий контакт в 1923—1925-х роках.

Письменник О. Слісаренко, що в той час був редактором в-ва "Книгоспілка", дуже чуло ставився до початківців, корегував їхні перші спроби, радив учитися побудови сюжету в таких письменників, як Володимир Винниченко, а мови — в Лесі Українки та Михайла Коцюбинського. З чужоземних письменників рекомендував американського новеліста О. Генрі.

Академік С. Єфремов особливого значення надавав праці над мовою, як невід'ємного фактора передачі автором образів та ідей.

На еміграції М. Ковшун два роки працював редактором мови при газеті "Неділя", брав участь у з'їздах Союзу Українських Журналістів у Німеччині. З 1949-го року друкувався в Америці та Канаді, зокрема, в часописах "Новий Шлях", "Свобода". На літературному конкурсі новель в-ва "Київ", Філадельфія, нагороджений другою нагородою за оповідання "Ризиковане інтермецо". Останнім часом зрідка друкується на сторінках журналу "Нові Дні".

З більших творів у вільному світі написав чотири п'єси: дві комедії і дві драми. Три з них на теми підрадянського життя. Сатиру "Первомайська Інтермедія" кілька разів ставив Український Народний Театр під керівництвом відомого актора Григорія Ярошевича в різних містах Канади, де вона пройшла з великим успіхом. Драма "Ворон криче" відбиває часи голоду в Україні в 1932-33 роках. Драма "Епілог прийде" змальовує життя підрадянського студентства в часи ежовщини. Цей твір нагороджений на літературному конкурсі драматичних творів, що його проголосив у 1956-му році Союз Українських Організацій Австралії. Живе М. Ковшун стало в Канаді.

Бажаємо шановному авторові подальших успіхів в ділянці літератури.

ДМ. ЧУБ

“Я ПАМ'ЯТАЮ МАМУ”

У першій половині березня ц. р. в Торонті відбулася вистава п'єси Ван Друтена "Я пам'ятаю маму". П'єсу ставив Новоканадський Театр, що створився з ново-прибулих артистів. Цим колективом опікується Фундація Крест Театру. Режисером групи є естонець Р. Андре. Підготовка п'єси до вистави відбувалася три місяці.

Прем'єра одержала найкращі відгуки рецензентів англомовних щоденників, які вбачають у цьому факті інтеграції новоканадців у канадське життя. Захоплення канадської критики виставою свідчить про те, що деякому дуже муляє ізоляція етнічних груп у Канаді. Якби

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. "НОВИЙ ОБРІЙ", ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 доларя.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

ці самі артисти поставили багато кращий твір і з більшою майстерністю, але на своїй національній сцені, то в англомовних щоденниках про нього нічого не згадали б, або згадали б кількома словами.

П'єсу написав І. Ван Друтен на основі роману Катрін Форбс "Мамин банківський рахунок", у якому розповідається про життя норвезької родини, яка прибула до США 50 років тому. П'єса "Я пам'ятаю маму" мистецьким твором високої напруги не є. Це звичайна побутова п'єса, з додатком доброї порції сентиментальності.

Колектив складається з артистів 22-ох національних театрів Торонта 3-поміж усіх їх англомовна критика виразно виділяє двох українців: Наталію Баумш та Івана Валька.

Театральний рецензент "Глоб енд Мейл" М. Жакоб пише:

"Маму — милу, енергійну і кмітливую людину, яка є стрижнем всієї п'єси, — відтворила Наталія Баумш, акторка великої широти й таланту, яка зуміла загущувати сентиментальність, якою наділили її ролю Ван Друтен. Артистка була чарівна й захоплююча.

Іван Валько легко відтворив постать безвідповідального дядька Хріза. Це актор повний сили, він має добре відчуття і є чудовим виконавцем комічних ролей".

Рецензент щоденника "Телеграм" Р. Мекдоналд вважає, що цей колектив зробив "перший крок у розвитку канадського театру".

Р. Мекдоналд далі пише:

"Поперше, це був чудовий сердечно-теплий спектакль, з особливо гарною грою двох провідних акторів: українки Наталії Баумш (мати) і німця Клявса Зайферта (батько)... та українця Івана Валька, який своєрідною манерою відтворив постать дядька Хріза".

Що театр мав успіх — добре. Що англомовна критика так хвалить двох українських артистів — теж добре. Але погано те, що ця англомовна критика захоплена тільки фактом, що новоприбулі з різних країн Європи виступили на англомовній сцені. Цим вони до канадської культури багато не додадуть. А от якби цей колектив виставив справді якісні п'єси різних етнічних груп Канади у перекладі англійською мовою, якби він показав Канаді театральне мистецтво багатьох народів Європи, то він справді зробив би вклад у загальну канадську культуру і справді зробив би "перший крок у розвитку канадського театру".

Українці могли б запропонувати переклади цілого ряду творів Тобілевича, Лесі Українки, В. Винниченка, І. Кочерги та інших. Якщо б, звичайно, цей молодий колектив міг такі твори осилити. Очевидно, що інші етнічні групи могли б запропонувати і свої твори. Побачимо, чи Новоканадський театр на це зважиться.

КРИМСЬКИЙ ЕДЕЛЬВАЙС

У гірській частині Криму величезні площі займають так звані яйли, схожі на карпатські полонини. Настає літо. І на зеленому фоні яйлинських лук срібляться рослини, листя яких, наче оксамит, густо вкрито м'якими волосинками. Це — кримський едельвайс. Він не має нічого спільного з рідкісною квіткою — едельвайсом, що росте в Альпах, на Алтаї — поблизу льодовиків. Кримський едельвайс поширений тільки в Тавриді. Його називають ще, на честь відомого ботаніка, "ясюлка Біберштейна".

Цвіте ця рослина з весни до липня.

“ЄВРОПЕЙСЬКЕ СВЯТО”

Відома броварська компанія О'Кіф плянує в першій половині травня влаштувати фестиваль етнічних груп. Фестиваль названо “Європейське свято” і відбудеться він у найкращій театральній залі міста — “О'Кіф Центр” 10, 11 і 12 травня.

У фестивалі візьмуть участь 5 національних груп: італійці, мадяри, німці, поляки і українці. З нагоди організації фестивалю відбулася пресова конференція, у якій взяли участь представники англомовної та етнічної преси й радіо та телебачення. Як заявив президент компанії О'Кіф п. В. Д. Гвितекер, метою фестивалю є популяризація етнічних груп та їх культури. Прибуток з фестивалю піде на призначення стипендій для талановитих мовоканадців.

Українців на фестивалі заступає відомий танцювальний колектив “Чайка” з Гамільтону, яким керує Ярослав Клунь. “Чайка”, мабуть, є найкращим українським танцювальним колективом на континенті. Вона відома зі своїх виступів у Канаді і в США.

Крім “Чайки” на фестивалі виступить і молода співачка Раїса Садова (також з Гамільтону). Раїса Садова походить з Киїщини. Вчилася співу у Ц. Цанкова, колишнього диригента Софійської опери (Болгарія), а тепер вчиться в одного з найкращих канадських професорів вокалу Велдена Кілбрена, у якого вчилася відома канадська співачка Л. Маршалл, а також і українка Єли-

савета Савчук, яка тепер є артисткою Канадської Оперни. Раїса Садова має ліричний сопран. Виступала на концертах у Гамільтоні, Торонті, Садбури, а також у США — в Детройті та на “Союзівці”.

На нашому фото: Раїса Садова.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Ми одержали від п. Д. Андрієвського листа, якого друкуємо нижче без жодних мовних виправлень, як документ. РЕД.

9 березня ц. р. я вислав до редакції “Шляху Перемоги” листа, в якому писав:

“Дотепер я не звертався до Вас в справі статті Зарицького “Несамовита історія”, видрукуваної в “Шляху Перемоги” 23 грудня м. р., бо не уважав за вказане виходити з голословними спростовуваннями її хибних заходів і мильних інтерпретацій.

Тепер, коли текст моєї доповіді, яку я виголосив в різних містах Англії і в Парижі, видрукувано в “Українським Слові” чч III—3, Ви самі можете переконатись, що закидування мені советофільства, себто прихильності до Советів, є безпідставне. Також може бачити, що Хрущова, який називає себе “руським”, я не вважаю українцем по національності. Тож не дивно, що в семи звітах з різних місцевостей, де я робив доповіді, нема й натяку на якесь советофільство. Також і на сходинах “Спілки Українських Журналістів” в Мюнхені, де моя доповідь була читана і дискутована, ніхто не добачив в ній якихось советофільських тенденцій.

З того мусить бути ясно, що стаття Зарицького і коментарі до неї Вашої редакції розминаються з правдою. До речі, в тій статті подано багато такого, чого я не говорив, та це я полишаю на сумління автора. Тож прошу опрелюдити цього мого листа у Вашому часописі і бодай тим направити кривду, яку мені заподіяно. Волю на тому закінчити справу і не доходити моїх прав іншими способами, а ні зачинати безплідну полеміку, яка затроює атмосферу українського політичного життя, як затроюють її і образливі підозри та неоправдані закиди”.

На цей мій лист редакція “Шляху Перемоги” нічого не відповіла, а ні його не видрукувала. Виглядає, що вона не зважає, а ні за національною рацією, а ні за журналістичною етикою, а ні за звичайною чемністю. Теж прошу Вас, Шамовні Панове, во ім'я правди і загального добра опрелюдити цього мого листа з текстом листа до редакції “Шляху Перемоги” на сторінках Вашого часопису, за що наперед дякую.

Залишаюсь з правдивою пошаною

Д. Андрієвський

25. 3. 1963.

ЧУДОВИЙ ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

У «Літературній Україні» (Київ, 19 лютого 1963 р.) видрукувано таку вістку:

Місячник... рідної мови

Майже в усіх країнах світу з різних приводів проходять всілякі тижні й місячники. У Малайї ж недавно прийнято постанову про проведення місячників... малайської мови.

Офіційна мова в країні — англійська, залишена в спадщину колонізаторами. І хоча минуло

п'ять років з того часу, як Малайя стала незалежною, весь адміністративний апарат і деякі верстви населення й досі не розмовляють рідною мовою. На недавньому урядовому засіданні заступник прем'єр-міністра Малайї Абдул Резак поставив перед службовцями всіх ступенів вимогу користуватися у повсякденній роботі тільки малайською мовою.

За повідомленням малайської газети «Стрейтс таймс», урядовим планом намічено на 1967 рік зробити малайську мову офіційною мовою країни. З метою поширення рідної мови серед населення і провадитимуться місячники малайської мови.

Леонід НОСИРЕВ. (ТАРС).

Було б усе гаразд, якби в Україні було краще, ніж у Малайї. На жаль, становище України ще гірше, бо Малайя все таки самостійна держава і вона має право проголосити місяць малайської мови. В Україні на таке не зважаться, бо дуже вже продалася українська інтелігенція окупантові, дуже вона запопадливо шукає окупантської ласки. Більшість письменників перетворилася в брудних окупантських віників. Це не слова, а факт, бо було б цілком нормально, що друкуючи цю вістку, редакція «Літературної України» мусіла б додати від себе, що треба подбати і про заміну російської мови українською і в Україні. Але на це окупантські наймити не зважуються.

Вміщення цієї нотатки виглядає на кпини з самих себе, бо кілька сантиметрів нижче в цій же газеті видрукувано таке:

Знайдуть працю

З причини поширення підприємства приймемо певну кількість здібних сейлесменів, що мають власні авта. Дуже добрі умови праці. Маємо велику кількість клієнтів, що стало зростає.

Зголошуватись можуть навіть особи, які в цій ділянці ніколи не працювали, бо потрібну практику й досвід набудуть у нас під керівництвом досвідчених менаджерів.

Працю можна дістати в централі, а також і у відділі на Східньому Торонті.

W. W. HRYNYK

Real Estate

726 QUEEN ST. W.

EM 3-5316

Відділ:

860 DANFORTH AVE.

TORONTO, ONT.

Зголошуватися до менаджера бюро:

726 Queen St. W. — Mr. Prebble.

«Літературная Украина» — орган правління Союза писателів України. гор. Киев».

Це російське окупантське тавро стоїть на всіх виданнях і це аж ніяк не турбує українських окупантських віників: вони вболівають тільки над тим, що англійська мова «залишена в спадщину колонізаторами» в Малайї...

Для пам'ятки наших читачів подамо імена редакторів «Літературної України», які так «заповзято борються» зі спадщиною колонізаторів: гол. редактор — Д. Цмокаленко, редакційна колегія: Б. Буркатов, Б. Буряк, Ю. Дольд-Михайлик, П. Загребельний, Ю. Збанацький, О. Коломієць, В. Минко, П. Оровецький, П. Панч, М. Строковський, А. Хижняк, М. Шумило.

До цього списку можете ще додати редакторів української комуністичної преси в Канаді і США, які поборюють всі імперіялізми й колоніялізми, крім російського, бо поборювати російський колоніялізм для них рівнозначно з поборюванням марксизму-ленінізму. Правда, вони цим роблять одну прислугу українському народові: стверджують факт, що марксизм-ленінізм і російський колоніялізм-імперіялізм — те саме...

ОБМОСКОВЛЕННЯ ЛЕКСИКИ

Яскравим прикладом колонізаційного стану так званої «суверенної УРСР» є впровадження російської лексики. Наприклад, поширене українське ім'я Олександр раптом перетворилось на «Олександр». Українське місто Кахівка за Сталіна стало «Каховкою». Сталіна ніби розкритикували, труп викинули з мавзелею і т. д., а Кахівка так і залишилась «Каховкою», бо «Сталин умер, но дело его живет!»

Згаданий вище член редакційної колегії газети «Літературна Україна» В. Минко не так давно виступив проти цієї обмосковленої назви, але це нічого не допомогло... Між іншим, не допомогло це й нашим еміграційним «націоналістам» і канадським комуністам — і перші й другі вперто пишуть «Каховка»... Справді подивугідна єдність!

Я вже згадував колись таке слово, як «училище», «відділення». Відомо, що в нашій мові до Сталінської епохи були слова «школа» і «відділ». Раптом стали писати «училище» (трохи чи не страшилище!) і «відділення». У приватних розмовах з деякими літераторами з України я їм, щоб переконати, що вони живуть у російській колонії, а не в самостійній Україні, звертав увагу на ці слова. Вони мене запевняли, що це не наслідок політики окупаційного режиму, а просто вирішили, що ці слова «кращі», а, мовляв, як хто захоче, то може вживати і слова «відділ».

Я, звичайно, попросив довести, що можна вживати слова «відділ», себто, по приїзді в Київ вжити його в «Літературній Україні». Обіцяли, але на тій обіцянці все й скінчилось...

«НЕДОУМСТВО? ТАК!»

Під таким заголовком «Літературна Україна» від 2 жовтня 1962 р. видрукувала репортаж бригади цілої, якій було доручено перевірити, які часописи передплачують господарчі, навчальні й

культурні установи Львова за так звані «бюджетні фонди», себто на гроші, які установа одержує для цієї мети від уряду.

Виявилось, що передплачуються виключно російські журнали й газети. Репортаж написано добре, темпераментно, насичено фактами. Здавалося б, що після такого «погрому» буде відповідне висвітлення, що все поправлено, що на когось накладено кару, когось усунуто з праці. Але ні! У «Літературній Україні» від 30 листопада 1962 р. бачимо заголовок: «Після статті «Недоумство? Так!» «Міністр (не міністер, а міністр!) зв'язку УРСР роз'яснює». Що ж той «міністр», чи пак редакція «Літературної України», роз'яснює? Фактично нічого з того, що писалося в репортажі, а лиш те, що листоноші не зобов'язані приймати передплату на часописи! До чого ж таке «роз'яснення»? Адже в репортажі жодних обвинувачень міністрові зв'язку, ані тим більше листоношам, не зроблено і про це взагалі там не згадувалось? Справа зрозуміла: «Літературна Україна» рятувала свою честь: мовляв, не думайте, що наш виступ не допоміг!

Чим пояснити, що всі установи Львова передплачують тільки російські часописи, втім числі й такі як «Сибирские огни», «Венгерские новости», «Дон», «Неву» і т. д., а рішуче відмовляються передплатити навіть місцевий літературний журнал «Жовтень»? Хіба «Жовтень» не комуністичний журнал? Справа дуже проста: у Львові, як і по всій Україні, на керівних посадах сидять представники російської окупаційної нації, які тільки прикриваються комуністичною ідеологією, а по суті працюють для своєї нації. От вони й передплачують виключно російські видання. А що «Літературна Україна» пішла трошки далі, ніж це дозволено окупаційним вінікам, то на її редакцію нагрімали і вона й дала те «роз'яснення», від якого стало ще темніше в очах і на душі, яке, до речі, й починається словами: «Нашій редакції стало відомо, що...».

Звичайно, редакція «Літературної України» неправильно назвала репортаж своєї бригади. Замість «Недоумство? Так!» треба було дати заголовок: «Російський колоніалізм на практиці? Так!» Тоді напевно посипались би роз'яснення. Редакто-

ЩЕ МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ КНИЖКИ ДОКІІ ГУМЕННОЇ

ДІТИ ЧУМАЦЬКОГО ШЛЯХУ, роман,
4 томи, по \$2.00 кожен том.
МАНА, повість — \$2.50
ХРЕЩАТИЙ ЯР, роман-хроніка — \$4.50
ЕПІЗОД ІЗ ЖИТТЯ ЄВРОПИ КРИТСЬКОЇ,
феєрія — \$2.50
ЖАДОБА, збірка оповідань — \$2.75
ВІЧНІ ВОГНІ АЛБЕРТИ, репортаж — \$2.00
СЕРЕД ХМАРОСЯГІВ, мозаїка — \$2.50

Замовлення й оплату надсилати на адресу:
D. Humenna,
The Ukrainian Academy of Arts & Sciences,
206 West 100-th St., New York 25, N.Y. U. S. A.
Або замовляти в «Нових Днях».

ри «Літ. України» очевидно боялись, що їх за те розстріляють. Дарма. Тепер за таке не стріляють. Та й мусять же вони знати, що як окупантові треба буде їх постріляти, то його органи «сварганят дело», що «злочинні елементи на чолі з Д. Цмокаленком» протягом кількох років крали муку й сир з буфету при «Літературній Україні», варили вареники і з-під поли продавали на Хрещатику й Басарабці, заробили на тому 3.148.156.962 карб. і 43 копійки у нових карбованцях, нагромадили 10 кілограмів золота і пів відра коштовного каміння, а тому їх розстріляно, а незаконно здобуте майно конфісковано...

То вже краще бути розстріляним за «буржуазний» націоналізм, ніж за дурні вареники... Але редактори «Літературної України» до цього не подумались іще...

У «Літературній Україні» від 11 січня 1963 р. видрукувати такий репортаж:

ОТАК ПОРЯДКУЄ ТОВАРИШКА БОНДАР

У кабінеті начальника торгового відділу працівники харківських книгарень обговорюють план Литвидаву. Впізнаю давню знайому, товарознавця по художній літературі — Віру Марківну Бондар. З нею я зустрічався в цій же кімнаті чотири роки тому. Тоді Віра Марківна тільки починала свою діяльність на ниві книжкової торгівлі. Зараз вона авторитетно обводить рукою присутніх і каже: «Ми вже не ті, якими були в 1958. Виросли... Проробляємо темплани з участю представників всіх магазинів міста».

Однак, як я скоро зрозумів, доля сьогорічних замовлень залежатиме виключно від волі Віри Марківни. А вона вирішила дати рішучий бій республіканським видавництвам, закрити дорогу до сотень тисяч читачів кращим зразкам класичної та сучасної української літератури. Добряче підготувалася до того, щоб усіяло ганити більшість українських видань, висловлювати цілі тиради щодо убогості тематичних планів усіх художніх видавництв в однаковій мірі. Та ще й декого із своїх працівників зорієнтувала на це.

Поспішно переглядаючи замовлення на книжки районних магазинів, висловлюю свій подив щодо мізерних пифф. Співробітник торгового відділу, підлегла Віри Марківни, товаришка Алла пробує мені заперечити: «Що? Це мало? Та тут же разом по всіх районах вийде 120—150 примірників кожного твору». Ті самі думки, але сказані вже в більш категоричній формі, висловлює пізніше і товаришка Бондар: «Замовлення районних магазинів цілком достатні».

Ох, і дивні настрої панують в Харківському облкниготорзі! Замовляє, наприклад, магазин 50 примірників якоїсь книги, виголосує своє магічне слово товаришка Бондар, і цифра враз падає до 20. Просить інший товариш поетичної збірочки 10 примірників — пускає в хід своє красномовство Віра Марківна, і той же голос вимовляє: «Точі нехай п'ять...» Варто було комусь помилково сказати, що твір В. Земляка «Гнівний Стратіон» є ще на полицях, і в бланку замовлень Держлітвидаву з'являється жирна риска. Нагадав

один працівник, що твір В. Кучера «Голод» видає «Радянський письменник» російською мовою (сама товаришка Бондар, напевне, того й не примітила б, — біс його добре, хто й що там пише) і чується категорична заява: «Цей твір ми візьmemo лише російською мовою». Мова заходить про монографію О. Дяченка «Національний характер та його еволюція». На мить замислюється товаришка Бондар. І враз вигукує: «Про характер яких героїв тут ідеться? Українців? Та це ж уже націоналізм». У плані Держлітвидаву стоїть назва: «Ю. Личук. На чужині. Спогади». Книжка являє собою трагічну розповідь колишнього галицького селянина, що, рятуючись від голоду, опинився за океаном і зараз з важкими труднощами повернувся на батьківщину. Віра Марківна перебігає очима анотацію і говорить: «Ще емігрантських книжок нам не вистачає». Правда, заговорила «совість». Замовила 300 примірників. А Полтава, на яку в системі Укркниготоргу припадає лише 2 проценти від всього книгообігу (Харків забирає всі 10 процентів) замовляє цієї книги 1000 примірників.

До речі, проти Полтави Віра Марківна зараз настроєна дуже войовничо. Справа в тому, що нам, представникам видавництва, не раз доводилось посилатися на гарний приклад полтавських книготорговців. І скільки гнівних, осудливих звинувачень виголошувала Віра Марківна на адресу своїх сусідів: «Що вони там розуміють? Не знають справжнього попиту! Ось я до них поїду! Поговоримо...»

Нам, звичайно, не віриться, що товаришка Бондар зважить такі дискутувати з представниками Полтавського облкниготоргу, це були лише демагогічні вигуки. А проте не виключена можливість, що така розмова, бодай телефонна, і справді відбудеться.

Ось як мені уявляється цей діалог.

Андрій Гнатович Терещенко. Алло, шановна товаришко Бондар! Я старший товарознавець Полтавського облкниготоргу. Як у вас справа з українською книгою? Чи не даремно потрапили на замітку? Скільки, приміром, замовляєте Панаса Мирного «Лихі люди, або товариші»? Чи хоча б «Старосвітські батюшки та матушки» Нечуя-Левицького?

Товаришка Бондар. Та трохи взяли. Аякже. Не можна ж зовсім не брати. По 400 примірників кожної. Та стільки ж Ольги Кобилянської «У неділю рано зілля копала».

Андрій Гнатович. Оце й усе? Скупенько, малувато. Кажуть, ви й «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» просите на тисячу книг менше, ніж ми.

Товаришка Бондар. Авжеж. 1500 штук. Вистачить. Навіщо захоплюватись старовиною? Та ще Шевченкового «Кобзаря» — 1000. Твори в трьох томах — 600 примірників, «Журнала» — 300.

Андрій Гнатович. Оце так? Харків — університетське місто! Друга колицка української культури. Бібліотечний, театральний, художній інститут. Учні, вчителі. А скільки робітників, інженерів! А ви?.. Та ж наша Полтава лише одного «Журнала» взяла тисячу примірників. Тут ви вже,

певно, щось хитруєте. «Кобзаря» ж у вашому центральному магазині № 10 нема жодного примірника. Не продають там уже й тритомника Тараса Шевченка... Може, ви щедріші на сучасну книгу?

Віра Марківна. Та ні! Кажуть товариші з Києва, що ми збірку Павличка, нові твори Оровецького, Чабанівського замовили в чотири рази менше. М. Тарновського — втричі. Гуріненка, Юрія Бедзика, Василя Шевчука, Большака, Волошина, Гуцала і якогось там Міняйла — вдвоє менше. Дорікають за неприязнь до Стельмаха. Ірини Вільде, Ільченка, Кучера, Антоненка-Давидовича та ще багатьох, багатьох. Усіх і не згадаєш...

Хочеться ще навести деякі підсумкові цифри мудрої арифметики Віри Марківни. За тематичним планом «Радянського письменника» товаришка Бондар замовила літератури на 34 тисячі кабобованців. «Молоді» — на 49 тисяч, Держлітвидаву — на 50 тисяч. Зате на долю «Советского писателя» припадає 214 тисяч. «Молодой гвардії» — 224 тисячі. Не менше замовила вона і книжок «Гослитиздава».

Наперед знаючи, що центральні видавництва зможуть задовольнити ці замовлення процентів на 30—40, Віра Марківна навмисне резервує за собою можливість торгувати різною пригодуницькою літературою та низькопробними розважальними творами деяких зарубіжних авторів.

Не пригадую, у зв'язку з якими книжками Віра Марківна одного разу захоплено вигукнула: «Дайте нам бразды правлений, и мы...» Про що ж це ще мріє товаришка Бондар? Чи не про те, щоб представників «Молоді», «Радянського письменника», «Держлітвидаву» не зускати і на поріг свого кабінету? Та життя, звичайно, внесе свої корективи. Час уже вибивати кермо книжкової торгівлі з таких рук.

Георгій КРИЖАНІВСЬКИЙ

Отак, як бачите, живе «суверенна держава українського народу» — УРСР!

Олександр Дяченко, якому ця імперіалістична московська крокодилиця, пришила «буржуазний націоналізм», у «Літер. Україні» від 18 січня ц. р. видрукував «Репліку Вірі Бондар», у якій навіть погрожує їй судом...

Ми довго чекали, сподівалися, що буде якийсь повідомлення про те, що Віру Бондар знято з праці, чи бодай попереджено. Але ні! Ця окупантська потвора сидить на своєму місці й далі, бо, як кажуть, крук крукові ока не виклює...

«Літер. Україна» і тут промахнулась...

Цікавий ще один приклад російського колоніалізму в практиці. В Україні минулого року почали компанію за поширення українських журналів («Дніпро», «Жовтень», «Вітчизна») серед населення. Приєднувачам передплатників на ці журнали видавали навіть грошові нагороди.

Коли про це довідався московський «Крокодил», то трохи не сказився і в числі від 20 листопада 1962 р. він написав, що хто передплатив один із згаданих вище трьох журналів, то він зробив «необачний крок», що такі особи... «притупили свою пильність...»

Все це, — про що вже пишуть навіть і в Україні, — українська комуністична преса Канади і США старанно промовчує. Хоч би передрукували з «Літер. України» «Репліку «Крокодилу» (30. 11. 62 р). Але навіть і на це не зважаються

Кому ж вони тоді служать: фіктивній ідеї «побудови комунізму» чи російським окупантам?..

МАР'ЯН КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ

Смерть Мар'яна Крушельницького на 66-тому році життя сприймається з мішаними почуттями. З однієї сторони відійшов дуже талановитий актор-майстер, один з найвизначнішої трійки західноукраїнських березильців (Амвросій Бучма, Йосип Гіряк, Мар'ян Крушельницький), творець яскравих образів, особливо в період його праці в "Березолі" під керівництвом геніального Леся Курбаса. Силою темпераменту він поступався перед А. Бучмою, а різноманітністю репертуару і як людина — перед Й. Гіряком. Однак, велике історичне значення М. Крушельницького як актора лежить перш за все у відтворенні знаменитого образу Малахія Стаканчина у вічній драмі М. Куліша "Народній Малахій". Біля цього титанічного (по своїй значимості) образу вже групуються інші ролі М. Крушельницького, як дядько Тарас ("Мина Мазайло"), Малаштан ("Диктатура"), Свинна ("Алло на хвилі 477"), Аббат ("Жаберія") та інші. Навіть найвизначніша його роль з класичного українського ре-

пертуару (Іван, "Дай серцю волю...") не може зрівнятися із щойно вказаними. Щодо післяберезильського періоду, то в ролі Леніна він поступився перед А. Бучмою, а щодо його Короля Ліра, то кожен, добре знаючий творчу індивідуальність М. Крушельницького, лише посміхнеться, бо для цієї ролі він не мав ані сили темпераменту, ані зовнішніх даних. Отже, у центрі лишається Малахій, цей "пастух всесвітньої революції".

З другої сторони, М. Крушельницький, як ніхто більше, не прислужився до того, щоб знищити традиції творця "Березоля" — Леся Курбаса. Найприкріше те, що плямюючи постійно творця "Березоля" (після того, коли Курбаса було позбавлено звання народного артиста республіки), М. Крушельницький у той же час користувався всією тією великою творчою спадщиною, що залишив по собі Лесь Курбас. На його імені він навіть зробився "визначним" режисером, хоч до цієї ділянки мистецтва не мав даних. Здивування громадськості було дуже велике, коли стало відомо призначення М. Крушельницького на місце Л. Курбаса, що в своєму творчому надбанні не мав за собою ні однієї постанови. У даному випадкові звелось лише до копіювання Леся. Як людина, хоч як непрямомовно це говорити, для наступних поколінь він лишається найяскравішим прикладом підлабузника.

"Ти мене, Курбасе, породив, але я стріляв у тебе багато разів!" — можна сказати про Мар'яна Крушельницького.

В. РЕВУЦЬКИЙ

Іван НЕМИРОВИЧ

КАЗКА ПРО КОЗЛА

У Козла покрівля
Вже на ладан дише.
І Козел заяву
До Лисиці пише:
"Як пенсіонеру,
Для ремонту даху
Відпустіть, будь ласка,
П'ять шматочків бляхи...
А не буде бляхи,
То — рулончик толю;
Бо замокла стеля,
В хаті — наче в полі —
Протяги трикляті
Віють звідусюди...
Коле мені в боці
І штрикає в груди..."
Жде Козел одвіту,
Терпить горе-скруту.
Тільки від Лисиці
Ні слівця не чути.
А коли побачив,
Що і осінь близько,
То почав жалітись
Він Орлу-Орлиську.
А в Орла-Орлиська —
Секретар Синиця;
Відіслала скаргу
Знову до Лисиці,
Кілька слів черкнувши
У куточку дрібно:

"Розберись на місці,
Що Козлу потрібно".
Проминула осінь.
В іней дерева.
Ждав Козел даремно...
І звернувся до Лева:
"Видайте нарешті
(Я ж терпів доволі!),
П'ять шматочків бляхи,
Ні — то трішки толю".
Лев і не заглянув
В лист пенсіонера —
В нього ж секретар є,
Щоб читать папери...
Скоро в телеграмі
Наказали Лисці:
"Що Козел той хоче?
Розберись на місці".
...А в Козла у хаті
Вітер і морози;
Навіть плакати ніяк —
Замерзають сльози.
Мучився він, кашляв —
Все хворів, невдаха...
Та й помер весною,
Не діждавшись бляхи...
І коли Козла вже
Клади в домовину,
Привезла Лисиця
Бляхи дві машини.

А на кладовищі,
Попросивши слова,
Щиру та сердечну
Утята промову.
Як Орел-Орлисько
Прочитав некролог —
Подзвонив до Лева,
Вдаривши на сполох:
"Цей Козел — начальство
Був колись над нами...
Виручав з біди нас
Власними рогами!..
І помер, подумати! —
Через бюрократку!..
"Ідемо на місце,
Наведем порядки!..
Лев
З Орлом-Орлиськом
"ЗІлом" прилетіли
— Де Козлова хата?
— Ось.
...І остовпіли:
Сліду не зосталось
Від старого дому —
Височили в блясі
Пишні хорони;
По двору усюди
Висипаний гравій...
Прямо на фасаді
В рамочці яскравій
Мармурову дошку
Причепила Лиска:
"Проживав Козел тут —
Друг Орла-Орлиська,

Лева друг..."
 І далі
 Фрази ніжно-чулі
 Про Козла заслуги,
 Про діла минулі...
 Лев з Орлом читають...
 — А воно й нічого.
 Ми дарма Лисицю
 Так судили строго...
 Тут їм Лиска — збоку:
 — Це — моя ідея,
 У славетнім домі
 Заснувать музея.

Я зусиль приклала
 І труда чимало,
 Поки все владнала,
 Відремонтувала...
 І оскільки дім цей —
 Днів колишніх слава,
 То сюди призначить
 Несхбно зава;
 Хай живе отут він,
 Зберігає речі...
 Є й кандидатура
 В мене вже, до речі:
 Якщо ласка Ваша,

(Справ же тут — до біса!),
 То затвердіть завом
 Сина мого — Лиса.
 Ось — бюджет-кошторис,
 Прошу підписати!
 ...І музей відкрили.
 І пішла зарплата.
 Про Козла посмертно
 Лине слава-птаха...
 А йому б, живому, —
 П'ять шматочків бляхи...
 ("Дніпро", ч. 2, 1963, Київ.)

НАСЛІДКИ ВИБОРІВ У КАНАДІ

Вибори до Канадського парламенту, які відбулись 8 квітня ц. р., і про які ми досить докладно інформували наших читачів у двох попередніх числах, принесли перемогу Ліберальній партії і її лідерів п. Лестерові Пірсонові. Консервативний уряд на чолі з п. Джоном Діфенбейкером подав у відставку і п. Л. Б. Пірсон сформував новий уряд і призначив початок сесії Парламенту на 16 травня.

Ліберали мають найбільше число мандатів у Парламенті, але не здобули абсолютної більшості. З усіх 265 місць ліберали здобули 130, консервати — 94, Соціал Кредит — 24, Нова Демократична Партія 17. Консервати, порівняно до попередніх виборів, утратили 22 місця, Соціал Кредит — 6, НДПартія — 2.

Офіційним лідером опозиції став досюгочасний прем'єр і лідер консерватів п. Джон Діфенбейкер.

Усі послы-українці, яких було чотири, цього разу теж переобрані: міністер праці в попередньому уряді п. М. Стар (Старчевський) в окрузі Онтаріо (Ошава), Микола Мандзюк в окрузі Маркет, Манітоба, Василь Скорейко в окрузі Едмонтон-Схід, д-р Й. Слоган в окрузі Спрінгфілд, Манітоба. Інші партії, в т. ч. й урядова, жодного посла-українця не мають. Чотири послы-українці — ганьба для нас. Це свідомство нашого партства, ледарства, бездарности, бо коли брати відсотково до кількості населення, до ми повинні б мати 8 послів. Оце вам і вся казка...

Чому не можемо взяти хоч те, що нам належить? Бо ми шкурники, любимо тільки гроші, а політика вимагає часу, напруги розуму, а часом і видатків. Крім того, ми занадто великі хитруни і часто не знаємо на яку ногу стати. Про це дуже виразно написав католицький тижневик "Українські Вісті" (Едмонтон, 4 квітня 1963 р.) у редакційному коментарі "Чому мовчимо?" Та поскільки в тому коментарі "Нові Дні" одержали найвищу похвалу, то ми його не передрукуюємо й не цитуємо, хоч вважаємо цей коментар дуже розсудливим і вартим уваги. Можливо, що колись ми на цю тему ще поговоримо.

Характерним у цих виборах був факт, що майже все фермерське населення центральної й західної Канади голосувало за консерватів, фактично за їх лідера п. Джона Діфенбейкера.

Новий прем'єр призначив 26 міністрів. Міністром закордонних справ призначено Пола Мартіна, міністром фінансів — Валтера Гордока, міністром оборони Пола Гелієра. Усі вони, особливо Пол Мартін, досить добре

обізнані з етнічними групами, зокрема з українцями.

Було б похвалюю вважати, що ліберали наставлені проти українців. Ні, бодай між їх керівниками панує прихильне ставлення до українців. Але нема сумніву, що наш поступ у політиці за ситуації, яка витворилась після виборів, буде стриманий.

Чим можна пояснити поразку консерватів, вірніш їх лідера п. Джона Діфенбейкера? Політичною невиробленістю канадського населення, яке дуже піддається на агітацію, і фактичним розколом Консервативної партії.

Я як редактор, підтримував у виборах п. Джона Діфенбейкера, але не можу стриматися від похвали лібералам і їх лідерів, Високодостоїнному Лестерові Пірсонові. Це партія, яка може бути зразком організованости, партійної єдности, відданости членства партії і її лідерів, послідовности в міжпартійній боротьбі, просто людській енергії.

Все, що здобули консервати, мабуть, треба поставити виключно на заслуги їх лідера. Було враження, що Консервативна партія в цих виборах як цілість не існувала.

Наслідки виборів у Канаді дуже прихильно зустрінуті у США і в Англії — лідер консерватів, Дост. Джон Діфенбейкер, у цих країнах симпатією не користувався.

Як довго уряд меншости п. Л. Б. Пірсона утримається? Важко сказати — може й довго, бо дві малі партії, які солідно попекились на цих виборах (Аж тепер вони побачили, що вибори були потрібні тільки лібералам!) навряд чи підуть на скоре повалення уряду. А лібералам вистачить підтримки бодай одної партії, щоб утриматись коло влади повних 5 років.

П. ВОЛИНЯК

† СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ОЛЕНИ СКОРУПЬСЬКОЇ

Олена Скорупська, — мати поета Володимира Скорупського, — народилася 8 жовтня 1892 р. в Озірні, Збєривського повіту. На 12-ому році життя втратила батька — Степана Васильківського, а через 5 років по його смерті померла й матір. Важко їй було жити сиротою з трьома сестрами та двома братами. Теж і по одруженні з св. п. учителем Миколою Скорупським доводилось їй раз-ураз зустрічати колоди на своєму життєвому шляху. Спочатку зазнала воєнних лихоліть: чоловіка покликали в армію, з якої аж по втечі з польського полону в Берестю Литовському в 1921 р. повернувся додому. За той час була вона з 2 малими синами здана на ласку долі та часті зміни ворожих окупацій.

За польської окупації її чоловіка за участь у Визвольних Змаганнях (був сотником в УГА) та патріотич-

ну негнугість зразу було позбавлено права праці в школах, яке привернуто аж по судовому процесі в 1923 р. Тільки ошадністю, працьовитістю та господарністю св. п. Олена допомогла йому витримати та післати синів до гімназії, і то конче, на її думку, української, спочатку в Чорткові, а потім у Тернополі. У 1933 р. помер чоловік, але вона не здається: намагається вчити синів — Володимира післала в університет до Львова, а Олександра — до фахової школи. У 1936 р. поховала сина Олександра.

У час другої світової війни пережила жахи більшовицької, а потім німецької окупації. Ні разу не заламалась, на нічну ласку не розраховувала. До кінця свого трудолюбивого життя допомагала двом сестрам і братові в Україні. Була оптимісткою, сповненою життєрадості.

Мабуть, Бог вигородив її, бо не поклав її в постіль на довгу недугу, а наказав її серцю, доброму та сповненому безмежної любови до всього, що рідне, українське, а зокрема до сина Володимира та внучки Марти, зупинитися 20 лютого ц. р. о 6.45 ранку.

Вічна їй пам'ять!

РЕДАКЦІЯ

З НОВИХ ВИДАНЬ

Об'єднання Мистців Українців в Америці, відділ у Філадельфії: Петро Мегиж. РИСУНКИ, стор. 64, тираж 500 прим. Полотняна оправа, Філадельфія, США, 1962.

Це альбом рисунків відомого нашого мистця. Про його рисунки С. Гордінський у передмові до цього гарного видання пише: "Для Петра Мегижа рисунок грає самостійну, можна сказати — незалежну від малярства роль... Лінія його рисунків звучна своєю ритмічністю, форми зображені в нього радше в ідеальній, ніж у реальній вигуклості тривиміру, незалежній від освітлення, деталі в нього підпорядковані цілості, шуканню монументального... Треба сподіватися, що світ форм цієї книжки стане цікавий для кожного з наших усе численніших аматорів мистецтва".

Василь Чаплежко, УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА ЇЇ ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТОК, II, стор. 153, тираж 500 прим., Нью-Йорк, 1962.

Зміст книжки: Від автора. Граматично-правописне й лексичне опрацювання української мови. Замість вступу до другого тому. Боротьба за українську літературну мову в українській державі 1917—1920 років. Здобутки українізації за 1917—1920 роки. Середовий стан української літературної мови. Загальні висновки.

Богдан Бойчук, СПОМИНИ ЛЮБОВИ, поезії, обкладинка роботи Л. Гуцалюка, стор. 94, в-во Нью-Йоркської групи, Нью-Йорк, 1963.

Володимир Кубійович, НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В СВІТЛІ СОВЕТЬСЬКИХ ПЕРЕПИСІВ З 17. 12. 1926 І 15. 1. 1959. Відбитка із Збірника, присвяченого пам'яті З. Кузеля, Записки НТШ, стор. 16, Париж, 1962.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ "Українського Голосу" на 1963 р., стор. 192, Вінніпег, Канада.

КАЛЕНДАР "ПРОСВІТИ", редакція Гр. Голіяна, обкла-

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

динка В. Каплуна, на 1963 р., стор. 160, Буенос Аїрес, Аргентина.

ЛІКАРСЬКИЙ ВІСНИК, журнал Українського Лікарського Товариства Північної Америки, рік X, ч. 1 (28), січень, 1963, стор. 64+4 обкладинки, Нью-Йорк, США.

ВІСТІ, орган військово-політичної думки крайової управи Братства кол. воєнків І УД-УНА в Німеччині, рік XIV, ч. 109, стор. 32, березень 1963. Мюнхен, Німеччина.

МІН. І. ЯРЕМКО КАНДИДУЄ У БЕЛВУДС

Моп. John Yaremko, Q.C.

Під осінь 1963 р. передбачаються в провінції Онтаріо перевибори до парламенту. У понеділок 22 квітня в приміщенні школи Пальмерстон у Торонто відбулося віче, на якому обрано міністра Івана Яремка кандидатом консервативної партії. Вічем проводив Д. Вокер, голова консервативної партії м. Торонта. У залі було багато українців з округи Белвудс.

Мін. Іван Яремко четвертий раз з черги був обраний кандидатом на посла з округи Белвудс. Дост. Іван Яремко вперше в 1951 році успішно застарнував саме в окрузі Белвудс, відібравши місце від комуніста, а чергові вибори — 1955 і 1959 вже були тільки повторенням першого успіху.

Керівником виборчої кампанії Івана Яремка буде знову д-р Михайло Луцик.

Батьки мін. Івана Яремка прибули до Канади в 1910 році. Він народився 1918 р. у Велланді, Онт., як друга дитина в сім'ї, що нараховувала 11 дітей. Адвокат з професії Іван Яремко став уперше міністром без портфеля в квітні 1958 р. як наймолодший член кабінету. У грудні того ж року його призначено міністром транспорту. У травні 1960 р. він перебрав обов'язки провінційного секретаря уряду, виконуючи рівночасно обов'язки й міністра транспорту. У листопаді 1960 було утворено в Онтаріо міністерство громадянства і посаду його керівника перебрав дост. Іван Яремко. Він тепер займає ще й другу посаду — секретаря провінційного уряду.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Олень у заповіднику Асканія Нова (Чаплі) вітає кам'яну бабу з весною...

Фото С. Білозерова, "Зміна", ч. 2, 1963. Київ.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонто.

Зацікавлених проситься телефонувати на

LE 5-8545

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

ОДНА З СЕРІЇ НОТАТОК ПРО УСЛУГИ
УРЯДУ ОНТАРІО

1 = хвилинна листа перевірки вашого авта для безпечнішої їзди

1. ЗАДНІ І ГАЛЬМОВІ СВІТЛА ВКАЗУВАЧІ НА ЗАКРУТИ. Працюють правильно.
2. КЕРМА. Мінімум вільного руху в кермовому колесі. Нема розвільнення у передньому кінці.
3. ДЗЕРКАЛО НА ЗАДНІЙ ВИД. НЕЗБИТЕ І ЯСНИЙ ВИД НА ДОРОГУ ззаду.
4. ВІКНА. Чисті, без наліпок, подряпин чи затрати кольору.
5. ВИТИРАЧІ СКЛА. Працюють правильно й витирають чисто.
6. ОПОНИ. Добрий обвід. Без віддулин, розрізів, пошкоджень чи нерівного з'їдження.
7. ВИДИХОВА СИСТЕМА. Тиха й без пропуклин.
8. ГАЛЬМИ. Гальмують рівномірно при педалі на віддалі 1" від підлоги.
9. СИРЕНА. Чутна на віддаль 200 стіп.
10. ПЕРЕДНІ СВІТЛА І ВКАЗУВАЧІ НА ЗАКРУТИ. Освітлення без сліпучого блиску. Правильне діяння.

Зима дається відчути на автах. Їздити безпечніше й приємніше, якщо ваше авто працює справно.

ПЕРЕВІРТЕ ЩЕ СЬОГОДНІ БЕЗПЛАТНО ВАШЕ АВТО У 38 ПУН-
КТАХ У ДЕПАРТАМЕНТІ ТРАНСПОРТУ В ЦЕНТРІ ІНСПЕКЦІЇ АВТ
КІЛ ВУЛИЦЯ НА ПІВДЕНЬ ВІД ГАЙВЕЮ 401 — ТОРОНТО

ЯКЩО ВИ ЖИВЕТЕ ПОЗА ТОРОНТОМ, ПЕРЕВІРТЕ СВОЄ АВТО НА МІСЦІ

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

DEPARTMENT OF TRANSPORT

HON. JOHN P. ROBARTS
Prime Minister of Ontario

HON. JAMES AULD
Minister of Transport